

LIETUVIŲ
DIENOS

LITHUANIAN DAYS
JANUARY, 1957

DAINININKĖ ALDONA STEMPUŽIENĖ

1957 M. SAUSIO MĖN.

TURINYS

CONTENTS

Vytautas Vardys, LAISVĖS KOVA IR POLITIKA	3
EDUARDAS TURAUSKAS apie veiksmus, vienybę ir save, pasikalbėjimas 60 metų sukakties proga	5
ALDONA STEMPUŽIENĖ, nauja žvaigždė mūsų meno padangėje,	6
Irena Naudžiūnaitė- Joerg, PERGALĖ, novelė	8
ANAPUS GUSTAIČIO TEISYBĖS	9
Jonas Aistis, PASTOVIOS TAIKOS SĄLYGOS, tęsinys iš 1956 m. 9 ir 10 nr.	10
LITERATŪROS VAKARAS	11
VYSKUPAS RANCANS — MAIRONIO MOKINYS, V. Braziulio pasikalbėjimas	12
Alg. Gustaitis, MAŽASIS AKTORIUS JUOZUKAS	14
VEIDAI IR VAIZDAI. Studentų suvažiavimas	16
KĄ VEIKIA SKAITYTOJAI	18

ENGLISH SECTION

AGAINST INTERNATIONAL CRIME by V. Vaitiekūnas	19
THE COMING TO LIFE OF KLAIPĖDA by A. Lymantas	20
POEM by JUOZAS MIKUCKIS, translated by W. K. Matthews	22
THE WOMAN IN MOURNING, a short story by J. Tininis. Translated by Milton Stark	23
STRUGGLE OF SEVENTEEN YEARS	24
LITHUANIAN HISTORY IN STAMPS, II, by A. Bernotas	25
LITHUANIANS MAKE NEWS	25

Bernardas BRAZDŽIONIS	Vyr. Redaktorius / Editor-in-Chief
Paul PUZINAS	Meno Redaktorius / Art Editor
Juozas TININIS	Literatūros Redaktorius / Literature Editor
Juozas KOJELIS	Reportažo Redaktorius / Feature Editor
Milton STARK	Anglų klb. vyr. Redaktorius / Senior English Editor
Elena TUMIENĖ	Anglų klb. Redaktorius / English Editor

REDAKTORIAI ATSKIROSE VIETOSE / ASSISTANT EDITORS—VL. ADOMAVIČIUS, Boston, Mass.; A. BAJORINAS, Toronto, Ont., Canada; VL. BŪTĖNAS, Chicago, Ill.; AL. ASTAŠAITIS, Detroit, Mich.; J. IGNATONIS, Chicago, Ill.; PR. JOGA, Cleveland, Ohio; J. A. JURAGIS, Sydney, Australia; PR. MICKEVIČIUS, Milwaukee, Wisc.; S. NARKĖLIŪNAITĖ, New York, N. Y.; V. ROCEVIČIUS, Cleveland, Ohio; C. SURDOKAS, Baltimore, Md.; A. ŠALČIUS, Brooklyn, N. Y.; B. RAUGAS, Philadelphia, Pa.; P. W. URBAN, Cleveland, Ohio; A. VINGIS, Melbourne, Australia; V. VOLERTAS, Baltimore, Md.; BR. DAUNORAS, London, Anglija.

NUOLATINIAI FOTO BENDRADARbiai / PHOTOGRAPHERS— BOSTON, MASS.: VL. Adomavičius, P. Bliumas, D. Čibas, K. Gruzdas, R. Lizdeika; BROCKTON, MASS.: L. Reivydys; BROOKLYN, N. Y.: G. Penikas; CHICAGO, ILL.: A. Gulbinskas, B. Lungys, V. Noreika, A. Stelmokas, Pr. Urbutis; CLEVELAND, OHIO: V. Bacevičius, V. Valaitis; ELIZABETH, N. J.: J. A. Ribinski; HARTFORD, CONN.: A. Jaras; LOS ANGELES, CALIF.: Pr. Gasparonis, L. Briedis; MANCHESTER, N. H.: K. Daugėla; NEW YORK, N. Y.: V. Augustinas, V. Maželis; OMAHA, NEBR.: Kun. L. Musteikis; PHILADELPHIA, PA.: K. Baltrukonis, F. Jakaitis, V. Gruzdis, H. Misliauskas; WASHINGTON, D. C.: P. Labanauskas; WATERBURY, CONN.: J. Gaidys, V. Vaitkus; WORCESTER, MASS.: J. Sutkaitis; HAMILTON, ONT., CANADA: E. Gumbelevičius, A. Juraitis; MONTREAL, P. Q., CANADA: V. Juknevičius, L. Stankevičius; TORONTO, ONT., CANADA: J. Dvilaitis, Luna Photo Studio, V. Macas; AUSTRALIA: N. Butkūnas, P. Sakalauskas; SOUTH AMERICA: L. Kančauskas; BROOKLYN, N. Y.: Don. Šulaitis,

ANTHONY F. SKIRIUS, Leidėjas / Publisher

Juozas URBONAS

Administratorius / Business Manager

Straipsniai, prie kurių yra pažymėtas autorius arba pridėti jo inicialai, nebūtinai reiškia ir redakcijos nuomonę.

The opinions expressed in signed or initialed articles are not necessarily those of the Editors.

Redakcijos ir Administracijos adresas / Address all Editorial and Subscription Mail to:

9204 SOUTH BROADWAY, LOS ANGELES 3, CALIFORNIA
PHONE: Plymouth 4-1377

"Lietuvių Dienos" yra sujungtos su "Kalifornijos Lietuviu".
"Lithuanian Days" is combined with "California Lithuanian".

Skaitytojų pageidavimu prenumeratą atnaujinama automatiškai, nelaukiant atskiro pranešimo.
Nutraukdamas prenumeratą, skaitytojas administraciją painformuoja laišku.

If subscription is to be discontinued at expiration, notice to that effect should be sent.
Otherwise it will be renewed automatically. This policy accords with the wishes of our subscribers.

Leidžiama kas mėnuo, išskyrus liepos ir rugpiūčio mėn. / Published monthly, except July and August
Atskiro numerio kaina 55 centai Single Copy 55 c.
PRENUMERATA metams — \$5.00 bet kuriame pasaulio krašte. GARBĖS PRENUMERATA \$10.00
SUBSCRIPTION \$5.00 per year in any country of the world. HONORARY SUBSCRIPTION \$10.00
Entered as Second Class Matter June 7, 1950 at Los Angeles, Calif., under the Act of March 3, 1879

This Month's Cover

Soloist Aldona Stempužis, Cleveland, Ohio. For ten years a member of the Lithuanian Čiurlionis Ensemble Chorus, in 1955 she won first place as a contralto at the Song Festival in Cleveland. For more details, look elsewhere in this issue.

Back Cover

This huge signboard fronts the U. N. headquarters in New York and voices the sentiments of the nations held captive by the USSR. The Captive Nations Building will be erected on this site.

"LIETUVIŲ DIENŲ" PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Chicago, Ill. — K. Babickas, Balys Brazdžionis, A. Kartanas, J. Karvelis, S. Metricks, St. Penčyla, Marginiai, P. Švelnys, Terra, B. Urbonas, V. Būtėnas, Draugas, Naujienos, Sandara.

Cicero, Ill. — K. P. Deveikis, P. Ramanauskas, J. Pautienius.

So. Boston, Mass. — D. Giedraitis, Kun. J. Klimas, S. Minkus.

So. Boston, Mass. — D. Giedraitis, J. Jokubaitis, Kun. J. Klimas, S. Minkus.

Detroit, Mich. — Gaiva, Neringa, St. Anthony's Parish Library.

Cleveland, Ohio — Dirva, V. Rocevičius.

Baltimore, Md. — A. Česonis, K. Bradūnas.

Waterbury, Conn. — J. Gaidys, Spauda.

Kenosha, Wisc. — V. Gaidelis.

Philadelphia, Pa. — J. Karaška, B. Raugas, V. Karalius, L. Meyer.

Brooklyn, N. Y. — Laima, Darbininkas, Karys, Vienybė.

Great Neck, L. I., N. Y. — A. Šalčius.

Omaha, Nebr. — E. Ribokienė, J. Cicėnas, Kun. L. Musteikis.

Newark, N. J. — K. Trečiokas.

E. Chicago, Ind. — E. Vilutis.

Pittsburgh, Pa. — P. Žilionis.

Cleveland, Ohio — P. Joga.

Elizabeth, N. J. — P. Kudulis, A. Rudzitis.

E. St. Louis, Ill. — A. Vaitkus.

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis.

Hartford, Conn. — V. Nenortas.

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas.

Miami, Fla. — Kun. A. Tamošiūnas.

Rochester, N. Y. — A. Sabaliauskas.

Worcester, Mass. — P. Pauliukonis.

Waukegan, Ill. — V. Petrauskas.

Wilkes-Barre, Pa. — V. Ramanauskas.

New York, N. Y. — Tėvynė.

CANADOJE:

Toronto, Ont. — Atlantic Restaurant, A.

Bajorinas, Baltic Restaurant, A. Kuolas, Rūta Restaurant, J. Smolskis, Tėviškės Žiburiai, Time Cigar Store, V. Aušrotas.

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas, J. Pleinys, S. Bakšys.

St. Catherine's, Ont. — K. Kudukis.

Montreal, Que. — P. Rudinskas (Parish Library), Nepriklausoma Lietuva.

Winnipeg, Man. — S. Bujokas.

W. Lorne, Ont. — A. Kojelaitis.

Welland, Ont. — K. Žukauskas.

BELGIJOJE:

Louvain — Kun. J. Dėdinas.

ANGLIJOJE:

London — D. Daunoraitė.

Bradford — Kun. J. Kuzmickis.

Nottingham — K. Rozanskas.

AUSTRALIJOJE:

Melbourne — A. Vingis, B. Zūmeris.

Canberra — V. Balsys.

N. Geelong — L. Bertašius.

St. Kilda — P. Bienkevičius, N. Butkūnas.

Sydney — Kun. P. Butkus.

Adelaide — Kun. P. Jatulis.

Riverdale, W. Australia — Kun. L. Kemėšis.

Williamstown — Kun. L. Vaseris.

Hindmarsh — Australijos Lietuvis.

Edwardstown, S. Australia — A. Kubilius.

Cabramatta — J. Skirka.

Brisbane — K. Stankūnas.

TASMANIJOJE:

Hobart — A. Muncelis.

NAUJOJOJE ZELANDIJOJE:

Auckland — G. Procuta.

ITALIJOJE:

Rome — Kun. V. Mincevičius.

ISPANIJOJE:

Madrid — Kun. K. Patalavičius.

LIETUVIŲ DIENOS

1957, SAUSIS

Nr. 1

"KETURI DIDIEJI" lietuviškoje politinėje veikloje praėjusių metų gale (lapkričio 15 d.) Mc A'pin viešbutyje, New Yorke, tariasi dėl ateities veiklos, ryšium su Vengrijos įvykiais. Čia matyti Lietuvos Laisvės Komiteto ir Pavergtųjų Europos Tautų delegacijos pirmininkas Vac'ovas Sidzikauskas, VLIKo pirm. Jonas Matulionis, Lietuvos Generalinis Konsulas New Yorke Jonas Budrys ir ALTo pirmininkas Leonardas Šimutis. Foto V. Maželis

FOUR LITHUANIAN POLITICIANS discuss policy at Dec. 15 meeting in New York. They are, left to right: V. Sidzikauskas, Chairman of the Lithuanian Freedom Committee and the Lith. Delegation of the Captive European Nations, Jonas Matulionis, head of VLIK, Jonas Budrys, Lithuanian Consul General in New York, and Leonardas Šimutis, head of the American Lithuanian Council. Foto V. Maželis

LAISVĖS KOVA IR POLITIKA

VYTAUTAS VARDYS-ŽVIRZDYS, Milwaukee, Wisc.

Šiuo istorijos laikotarpiu yra dvi Lietuvos. Viena, kurią Baranauskas vadino meilės ir švenčių žeme, kurioje "verksmų upės teka", kita, gi, kurią Kudirka apvaizdavo kaip "didvyrių žemę", iš kurios praeities visi semiamės stiprybės. Yra kęčianti ir kovojanti Lietuva. Apie vargstančiąją ir kankinamąją rašome daug, o ir kalbame taip pat kas dieną. Apie kovojančią rečiau prisimename.

Mūsų spauda plačiai ir jautriai minėjo Vengrijos nuostabų ir graudžių herojišką sukilimą, tačiau lietuvių tautos 1941 metų birželio sukilimas ne vieno lietuviško laikraščio buvo užmirštas. Ir visuomenė labiau prisimena "tragiškuosius birželio įvykius", kaip vadina masinė komunistų įvykdyta pirmoji lietuvių deportacija į Sibirą, bet spontaniškąjį sukilimą, pareikalavusį daugiau aukų, negu nepriklausomybės kovose, aplenkia.

Kovojančios Lietuvos atminimą, partizanų minėjimus visuomenėje kiek daugiau išplatino jaunimas. Herojinę kovos dvasia, kaip ten bebūtų, artimesnę jaunimui. Platesnius krašto kovos aspektus atskleidė ir visuomenėje populiarino taip pat ne tradicinė spauda ir grupės, bet rezistenciniai sąjūdžiai, t. y. jaunesnieji, mažiau su šeimines Lietuvos tradicija susiriję visuomeniniai judėjimai. Dėl to pasigirdo balsų, kad tokiuo kovojančios Lietuvos populiarinimu tos rezistencinės grupės "monopolizuojančios" rezistenciją ir jos vardą. Tuo tarpu gi reiktų džiaugtis, kad yra žmonių ir sąjūdžių,

kurie labiau užakcentuoja rezistencinį pobūdį. Tuo Nepriklausomai Lietuvai žalos nedaroma. Kaip tik atvirkščiai.

Sie ir panašūs reiškiniai liudija, kad mūsųose, priešingai daugelio susidarytai aksiomai, dar nėra bazės užsieny vieningai tautos krizės reikalams spręsti. Yra tikėjimas Lietuva, yra žodinės vienybės išpažintys, bet dingusi labai trumpą pokario laiką egzistavusi bendra politinė filosofija, bendrasis denominatorius, būtinas paprasčiausiai sutartinei veiklai. Tai yda visų emigrantų, kurie atkrito iš savo kraštų, kalbėdami ta pačia kalba, tačiau neišsinešdami vieningos tautos gyvenimo ir ateities vizijos. Tai liudija, žinoma, jog ir Lietuvoje buvome labiau ir griežčiau pasidalinę, negu kai kam šiandieną atrodo.

Praėjusio karo metu tik norvegų, danų, olandų, bet ne lenkų ir ne prancūzų vadai emigracijoje buvo vieningi. Nei lenkai, nei prancūzai neturėjo bendros vizijos, nors visi tikėjo savo tautos laisvę. Nei vieni, nei antri neturėjo gyvų tautinių simbolių, pakankamai patrauklių natūraliam politinį darbą vedančių politinių jėgų įtempimui išlaikyti. Neturime jų ir mes. Mažėja ir siauras ratas vadų, kurie galėtų suburti daugiau negu savos grupės žmones vykstančiai kovai. Kitaip tariant, nėra tautinių herojų, kurie tokiais jau būtų pripažinti ar susidarytų tokį pripažinimą emigracijoje, kaip pav., gen. De Gaulle. Vieni tų perspektyvių vadų grupių tarpitamos

VYTAUTAS VARDYS (ŽVIRZDYS), Milwaukee, Wisc., vienas aktyviųjų jaunosios kartos visuomenininkų, JAV-se baigęs aukštąjį mokslą, jau antri metai dėsto politinius mokslus University of Wisconsin, Milwaukee.

Spaudoje anksti pradėjęs reikštis grožinės literatūros mėginimais, vėliau pereina į visuomenines ir politines problemas. Yra buvęs Moksleivių Atkų pirmininkas, "Ateities" redaktorius, Lietuvių Studentų Sąjungos vienas steigėjų ir pirmasis jos pirmininkas.

1941 metų lietuvių sukilimo prieš komunistus minėjime Chicagoje gruodžio 9 d. buvo vienas iš pagrindinių kalbėtojų. Šiame LD numery spausdinamas jo vedamasis.

VYTAUTAS VARDYS (ŽVIRZDYS), Milwaukee, Wisc., who received his higher education in this country, has been teaching at the University of Wisconsin for the last two years. Vardys is the author of this month's Lithuanian editorial.

procesu buvo izoliuoti nuo aktyvaus darbo, kiti paleisti atsiminimams rašyti, kaip jau atsitarnavę grupių interesams ir toliau nebereikalingi. Kovos darbas daugumoje paliktas politinių, dažnai dirbtinai sudarytų, grupių vadovams ir jų biurokratijai. Ir jinau sukasi apgaulingam labirinte, ieškodama šviesos, bet nenorėdama rasti žiburio iš tamsos išeiti.

Padėtį ryškinant kitais žodžiais, galima sakyti, jog ar to norime ar ne, laisvės kova mūsų, subirus bendrinei politinei filosofijai ir tautos vadų eiles daugumoje apribojus partiniais biurokratiniais politikais, yra organizuojamas paskirų kelių grupių ar kolektyvų. Tie kolektyvai yra oligarchinės, ne demokratinės prigimtės, nors ir sudaryti iš demokratinų grupių. Dar daugiau, tie kolektyvai ir juos sudarančios grupės suinteresuoti ne tik laisvės kovos darbu, bet ir savo interesų bei savo biurokratijų išlaikymu ir pasisekimu. Kitaip sakant, bandoma leisti vystytis normaliam demokratiniam procesui, neturint savos valstybės, kur rinkėjai gali išspręsti grupinius konfliktus

rinkimuose, gali duoti mandatą vadams ir tuo sukurti funkcionuojantį politinį aparatą, suvienijantį tautą, nepanaikinant grupinių skirtumų. Šis "žaidimas" yra 30 metų pavėluotas. Gaila tik žiūrėti, jog jį remia ir kai kurios lietuvių amerikiečių organizacijos bei kiti lietuviškosios visuomenės faktoriai.

Politinė veikla šiuo metu yra tam tikru atžvilgiu rezistencinė veikla, jos linkmė — kovos linkmė, ne ramaus proceso, kaip valstybiniame gyvenime taikiais ir turtingais laikais įmanoma. Valstybėje galima rūpintis savim, pasitikėti Dievu bei rinkikais. Šios dienos politinėje veikloje save reikia užmiršti, reikia pasitikėti Dievu, bet rinkikų nėra. Būdamas rezistencine, šiandieninė kovos platforma apima ir platesnius, ne tik politinius kovos laukus. Normaliose sąlygose egzistuojantis grupių tarpveiksmais yra tikslus ir patenkinas tautos reikalus ir savanaudišką žmogaus ir grupės prigimtį, nes valstybinėse aplinkybėse grupės ar koalicijos interesai rinkikų malone gali tapti tautiniais valstybiniais idealais. Esamose šiandien aplinkybėse grupės ar kolektyvo interesams nesąmoningai duodamas pirmumas prieš Lietuvos laisvės kovos idealų ar tikpakenčiamą vedimą. Šiose sąlygose tad ir politinio proceso pobūdis turi būti sąmoningai pačių proceso vadovų kontroliuojamas, prisitaikant prie naujų aplinkybių. O prisitaikymas reiškia norą darbe remtis ne senais rinkimų duomenimis, bet naujais susitarimais.

Nesant aukščiausiojo politinio teisio — rinkikų, Lietuvos laisvės kovai organizuoti kelias esamomis aplinkybėmis tėra vienas: **susitarimas ir susitarimas**. Kolektyvų ir grupių vadovai neturėtų tenkintis vien rezoliucijų priiminėjimu, bet aktyvia veikla tarpgrupiniam nesutarimam išlyginti. Šitai iš grupių, aišku, pareikalaus atsisakyti vienokių ar kitokių savanaudiškų interesų. Šitai, tačiau, visada yra kai-

Pabaiga 7 psl.

AMERIKOS LIETUVIŲ TARYBA savo metiniame suvažiavime New Yorke lapkr. 16 ir 17 dienomis.

Pirmoje eilėje iš k. į d. sėdi: prof. A. J. Aleksis, E. Mikužiūtė, W. T. Kvetkus, vykdomojo komiteto sekr. dr. P. Grigaitis, vykdomojo komiteto pirmininkas L. Šimutis, Lietuvos Laisvės Komiteto pirm. V. Sidzikauskas, VLIKO

prezidiumo narys prof. J. Kaminskas, VLIKO pirm. J. Matulionis, Latvijos ministeris R. Liepinš; II-je eilėje: St. Gegužis, adv. J. Šlepetys, A. S. Trečiokas, S. F. Bankanas, dr. M. J. Vinikas, dr. M. Devenis, Pr. Vainauskas, T. Matas; III-je eilėje stovi: Amerikos Balso Lietuvių sk. viršininkas dr. K. R. Jurgėla, "Vienybės" red. J. Tysliava,

J. Audėnas, P. P. Dargis, dr. A. Trimakas, J. J. Grigalius, I. Arlauskas, J. Petrėnas-Tarulis, vykdomojo komiteto išd. M. Vaidyla, Kipras Bielinis, M. Brakas, A. Morkus.

THE LITHUANIAN AMERICAN COUNCIL at annual convention in New York, Nov. 16-17, 1956.

EDUARDAS TURAUSKAS

apie veiksmus, vienybę ir save

Eduardas Turauskas praėjusių metų pabaigoje sulaukė 60 metų amžiaus (gimęs 1896 m. spalio 30, Andriejave, Kretingos apskr.).

Gimnaziją pradėjęs lankyti Telšiuose, ją baigė 1917 m. Voroneže. 1919-1921 m. Friburgo un-ty, Šveicarijoje, studijavo filosofiją ir teisę, paskui porą metų ėjo sekretoriaus pareigas Liet. Pasiuntinybėje Šveicarijoje ir 1926 m. baigė Paryžiuje teisę, o 1924-26 išlaikė egzaminus politinių mokslų ir viešosios teisės doktorato diplomams. Nuo tų metų įsitraukia į visuomeninį bei politinį veikimą: 1926 m. išrinktas į III Seimą, 1927-8 dienraščio "Ryto" vyr. redaktorius, 1928-34 m. telegramų agentūros Eltos direktorius. Nuo 1934 m. pereina į diplomatinę tarnybą, paskiriamas Nepapr. Pasiuntiniu ir Įgaliotu Ministeriu Čekoslovakijoj, Rumunijoj ir Jugoslavijoj, buvo Užs. Reikalų Ministerijos Politikos departamento dir., vėliau paskirtas delegatu prie Tautų Sąjungos Šveicarijoje. Nuo 1948 m. gyvena Prancūzijoje, aktyviai dalyvaudamas visuomeninėje, kultūrinėje ir politinėje veikloje, dažnai vykdamas į kongresus (Pax Romana — Šveicarijoje, Italijoje ir kt.), Vliko ir PJT konferencijas New Yorke.

Nuo 1911 m. dalyvauja Ateitininkų veikloje, buvo Atk. Federacijos pirmininkas, veiklus L. Krikščionių Demokratų partijos narys, L. Kat. Mokslų Akademijos narys ir įvairių org., kaip CDUCE, PETS, bendradarbis.

Spaudoje E. T. bendrabiauja nuo 1912 metų, rašydamas visuomeniniais bei politiniais klausimais. Daug jo raštų yra buvę dienr. Lietuvoje, Lietuvos Aido, Naujojoje Romuvėje, Židiny ir kt. Rašo ir dabar.

"Lietuvių Dienų" bendradarbis Paryžiuje kreipėsi į min. Turauską, prašydamas atsakyti į keletą aktualių šios dienos klausimų.

— Lietuvių laisvojoje spaudoje ir visuomenėje labai daug kalbama apie vienybę... Kaip Jums atrodo šis klausimas?

— Visų pirma reiktų išsiaiškinti, apie kokią vienybę norima kalbėti: tautinę, visuomeninę, ideologinę, politinę, organizacinę ar kurią kitą?

Nesunku pasakyti, kad tautiniu požiūriu mes esame vieningi, nes visi trokštame išlaikyti lietuviybę ir padėti atgauti tautai laisvę bei nepriklausomybę. Visuomeniniu atžvilgiu mes gražiai sutelpame ir bendrai dirbame įvairiose organizacijose, o specialiai — Pasaulio Lietuvių Bendruomenėje. Ideologiniu atžvilgiu nebuvo, nesame ir, tikriausiai, niekada nebūsime vieningi, nes čia viskas atsiremia į pasaulėžiūrą ir giliuosius asmens įsitikinimus. Lieka dvi plotmės: politinė ir organizacinė, kuri išplaukia iš pirmosios.

Nėra jokios abejonės, kad būtų gražu, jei visi laisvieji lietuviai telktųsi apie vieną politinę viršūnę ir ją visomis jėgomis remtų. Tačiau ir tuo atveju tebtų tikrai moralinio, sakyčiau estetinio pasitenkinimo patiem lietuviams ir jų artimiausiems bičiuliams svetimtaučių tarpe. Pats gi vyriausias reikalas, dėl kurio taip primygtinai reikalaujama vienybės — Lietuvos išlaisvinimas vis vien nuo to nę per plauką nepaludėtų, nes jo išsprendimas priklauso ne nuo mūsų tautos (net visoje jos apimtyje) valios, bet nuo išorinių galingų veiksmų, kurių mes savo šventam reikalui nepajėgtumėm pajungti, net būdami idealiai vieningi.

Vis dėlto nereikia išleisti iš akių fakto, kad, būdami nevieningi, mes tam tikrais momentais galime pakenkti savo tautos išlaisvinimo reikalui, jei pozityviai ir maža ką tegalime nulėmti.

Man atrodo, kad, besiekdami vienybės, kartais dar labiau imam skaldytis ir vieni nuo kitų tolti, jos aštriai siekdami, ne tik nieko kon-

Nukelta į 14 psl.

MINISTERIS EDUARDAS TURAUSKAS su žmona savo ūkyje "Palaima", Charente departamente, Champagne valsčiuje, Prancūzijoje.

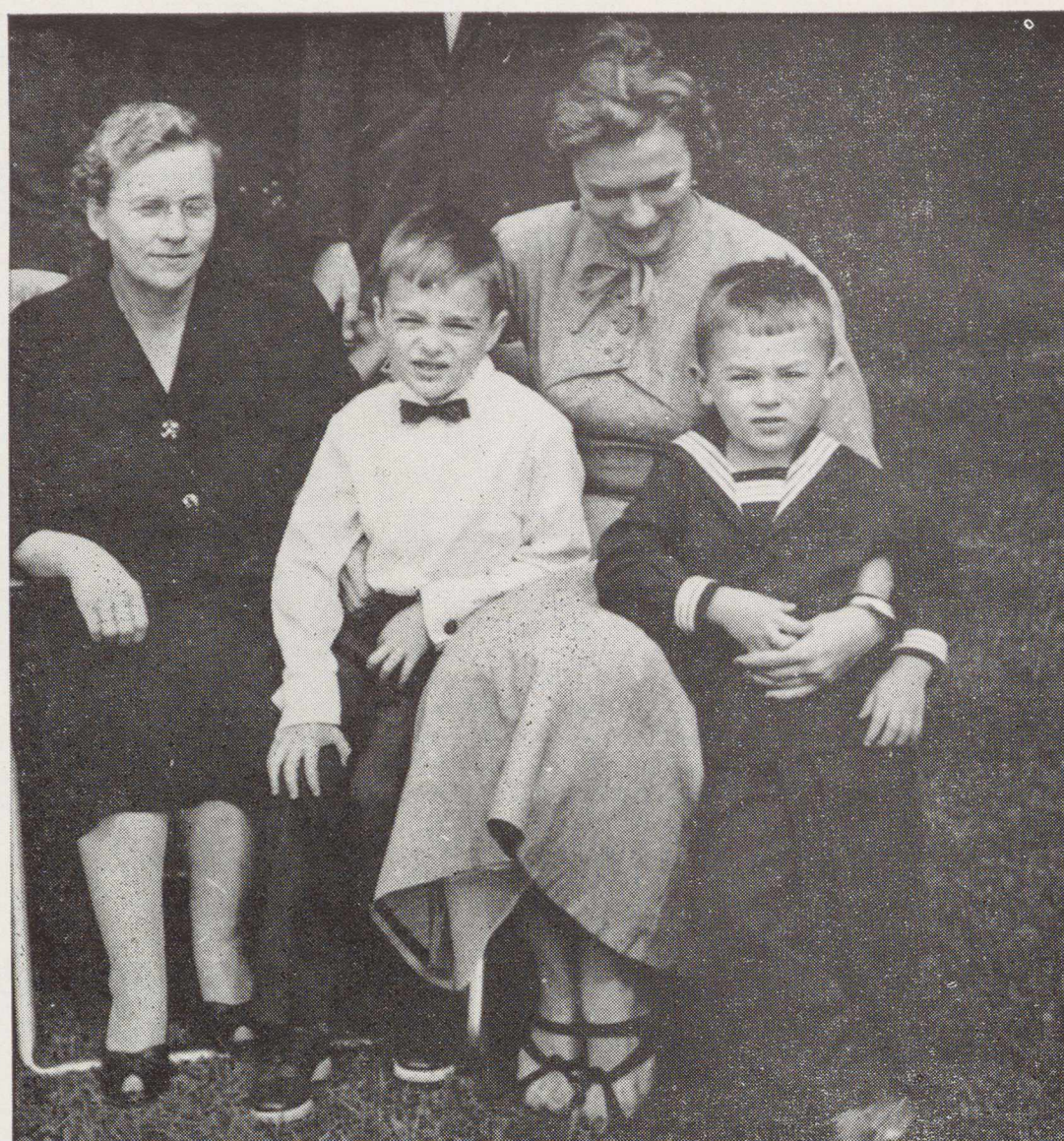
MINISTER EDUARDAS AND MRS. TURAUSKAS at their farm home in Charante, Champagne, France.

1. MIN. E. TURAUSKAS savo darbo kambarį prie rašomojo stalo ūkyje "Palaima", Prancūzijoje. 2. Ūkio kieme E. Turauskas, Elena Turauskienė, žmona, Jankauskienė, Turauskienės motina.

1. MINISTER E. TURAUSKAS in his study on farm in France. 2. MR. E. TURAUSKAS with members of his family in yard of their farm in France.

ALDONA STEMPUŽIENĖ su savo motina Butkuvienė (kairė) ir sūnumis Linu ir Almiu.
SOLOIST ALDONA STEMPUŽIS with sons Linas and Almis and mother Butkuvienė.

SOLISTĖ ALDONA STEMPUŽIENĖ, Cleveland, Ohio su dovanomis, laimėtomis dainų festivalyje 1955 m. birželio m. Ohio ir dalies Pensilvanijos valstybių dainininkų varžybose, kurias surengė dienraščiai Plain Dealer ir Cleveland News. Laimėjusi I-ą vietą kontraltų grupėje, finalinėse varžybose Aldona Stempužienė atliko Verdi operos Don Carlo ariją "O Don Fatale", palydima simfoninio orkestro.

SOLOIST CONTRALTO ALDONA STEMPUŽIS, Cleveland, Ohio.

ALDONA STEMPUŽIENĖ atlieka Agnės dainą iš Karnavičiaus operos Radvila Perkūnas, dalyvaujant Čiurlionio ansamblui ir Clevelando simfonijos orkestrui. Dir. A. Mikulskis.
ALDONA STEMPUŽIS in the role of Agnes in the Karnavičius opera Radvila Perkūnas.

DAINININKĖ ALDONA STEMPUŽIENĖ

Aldoną Stempužienę prieš metus pastebėjo amerikiečiai muzikos kritikai Cafarelli operos bendrovės pastatytose "Hoffmano pasakose" kaip jauną ir talentingą dainininkę. Operos dieną stambiausio Clevelando dienraščio iliustruotas priedas "Pictorial Magazine" išidėjo didelį spalvotą Aldonos Stempužienės gondolos scenos vaizdą. To koncerto meno kritikas R. C. Holtkamp dienraštyje "Cleveland Plain Dealer" šitaip ją išskyrė:

"A duet with Nicklausse, a role well done by Aldona Stempužis, the famous barcarolle 'O Night of Love', sounded attractive."

Išskiriančiai pabrėžė A. Stempužienės vaidmenį ir "The Cleveland Press" kritikas, jos kontraltą charakterizuodamas švelniu, jos talentą — tikrai augančiu.

Worcester Sunday Telegram laikraštyje muzikos kritikas Raymond Morin praėjusį pavasarį teigė:

"...jos balso apimtis yra nepaprastai plati... kokybė išlyginta... tonas tyras. Piemenų raliavime Aldona Stempužienė pademonstravo gerą intonacijos kontrolę ir puikią meninę kokybę."

Kritikai nesuklydo. Stempužienės talentas netrukus jai suteikė naujų laimėjimų.

Aldonos Stempužienės meninis augimas ir brendimas buvo savaip netikėtas, staigus. Štai jo etapai:

Vaikystės svajonės panemuny ties Jurbarku tapti Jonuškaite, paskui tremtis ir 10 dainos metų čiurlionio ansamblyje.

Nuo 1951 metų ji įstoja į Clevelando dainavimo studiją Western Reserve Universitete pas lektorę Lilą Robeson; dainavimas Cafarelli operos studijoje.

Pirmasis didesnio masto laimėjimas ir išėjimas į platesnį dainos kelią ir pripažinimą buvo 1955 metais laimėjimas Ohio valstybės geriausios dainininkės titulo. Varžybose dalyvavo 61 dainininkė. Oberlin konservatorijos operos departamento direktoriaus Mr. Harris vadovaujama juri komisija I-ją vietą pripažino Aldonai Stempužienei ir paskelbė geriausią festivalio dainininkę. Rengėjai įteikė du trofėjus, dienraščiai patalpino lietuvaitei dainininkės nuotrauką su biografinėmis. Radijas ir televizija padarė pasikalbėjimus ir trumpus koncertus. Clevelando Women's Symphony Orchestras pakvietė dviem koncertams.

1956 Chicagos Daily Tribune didžiuliam muzikos festivalyje Aldona Stempužienė kontraltų grupėje laimėjo aukso medalį.

1955-56 Clevelande dainavo Nicklausse "Hoffmano pasakose" ir Madalleną Rigoletto operoje.

Be to, koncertai lietuvių kolonijose Chicagoje, New Yorke, Toronte ir kt.

Aldona Butkutė-Stempužienė gimė ir augo ties Jurbarku mokytojų šeimoje. Muzikinį lavinimąsi pradėjo gana anksti.

Stempužienė turi neabejotiną Dievo dovaną. Svarbiausia, kad moka tąją dovaną naudotis, jos neužleisti,

dirbti. Net mažieji jos sūneliai Almis su Linu porą kartų per savaitę palydi mamą į dainavimo studiją.

Po praėjusių metų gale Bostone įvykusio Stempužienės koncerto muzikas smuikininkas Iz. Vasyliūnas "Darbininke" paskelbė dainininkei "atvirą laišką", tarp kitko jame pastebėdamas, kad lietuvių meno padangė praturtėjo gražia nauja žvaigžde.

Studijas betęsdama dainininkė gerai jaučia ir sunkumus, kurie trukdo sparčiau veržtis į priekį. Redakcijos bendradarbio užklausta apie ateities planus, Aldona Stempužienė atsakė:

— Pirmiausia — darbas. Paskui — koncertai: Chicagoje, Los Angeles, Rochester, Pietų Amerikoje. Tame tarpe dar įdainavimai plokštelėse. Metuose dienų, rodos, daug, bet kai ateina troškimas dirbti ir siekti, trūksta ir valandų. J. K.

LAISVĖS KOVA...

Atkelta iš 4 psl. na, kuria sutarimai perkami. Taip būtų žymiai naudingiau Lietuvai, o perspektyvoje ir pačioms grupėms. Į susitarimo dvasios talką turėtų at-

eiti periodinė spauda, atskleisdama savo puslapius ne grupinių interesų vienašališkai gynybai, bet kultūringam ir visuotinam lietuviškųjų reikalų svarstymui. Tarimosi ir susitarimo reikalauja ne tik tautos idealai, bet ir praktinė išmintis.

Reikėtų tikėti, jog Naujaisiais metais tos išminties bus parodyta. Politinę veiklą valdo ne logika, bet išmintis. Tik neišmintingųjų tarpe skursta politika, o tuo pačiu ir tautos bei visuomenės reikalai. O kovojančios Lietuvos paveikslas, Kudirkos žodžius parafrazuojant, tegu būna tos išminties įkvėpimo šaltinis.

ALDONA STEMPUŽIENĖ Madallenos vaidmeny Rigoletto operoje, kurią pastatė Clevelande Cafarelli operos bendrovė 1956 rugs. 30. SOLOIST ALDONA STEMPUŽIS in Rigoletto.

IRENA NAUDŽIŪNAITĖ-JOERG, rašytoja, savo šeimos narių tarpe, Tirolis, Austrija.
IRENA NAUDŽIŪNAITĖ-JOERG, author, with her family, Austria.

Irenos Naudžiūnaitės-Joerg vardas mūsų spaudoje pirmą kartą pasirodė tuoju po šio karo. Buvo paskelbta, kad išleidžiamas jos romanas, vardu "Taika ateina į slėnį". Romanas tiek savo literatūriškai nauju vardu, tiek paskelbtomis "Gabijos" žurnale ištraukomis jauną autorę užrekomendavo kaip naują mūsų literatūroje nuoseklų realizmo atstovę, mokančią išvelgti, įstengiančią pajauti, gebančią perduoti. Vėliau periodikoje rodėsi su smulkesniais dalykais, kurių pažymėtina novelė "Aukšinės sagos", spausdinta "Žibinte". Šiuo metu autorė turi parengusi spaudai novelių rinkinį.

Irena Joerg, mažiau dėmesio kreipdama į šiuo metu pasireiškiantį stiliaus įmantrumą ieškojimą bei psychologizmą, pirmoje vietoje statydama idėją, vysto ją klasišku paprastumu, stengdamasi pasilikti kuo arčiau prie gyvenimiškos tikrovės ir duoti ryškią fabulą.

PERGALĖ

IRENA NAUDŽIŪNAITĖ - JOERG

Kai ji atidarė namų duris, prieangyje stovėjo prieš ją laiškanešys. Apsiprakitavęs, susijaudinęs ir labai varžydamasis laikė ištisęs gelsvą voką. Janda pažinojo šį voką iš daugelio kitų kaimynų moterų ir akimirka suprato, kas yra jame parašyta. Ji jau nekartą skaitė tuos kaimynams atsiųstus žodžius: "TURIU PAREIGĄ PRANEŠTI LIŪDNĄ ŽINIĄ, KAD — — — UŽ REICHĄ, UŽ FUERERĮ — — — KARŽYGIŠKA MIRTIMI — — —"

—Bet!.. — šūktelėjo išplėsdama iš laiškanešio rankų tą voką, — Aš tik penktas mėnuo ištekęjusi!.. Paulius... ne, ne, ne!..

Ji atsirėmė į duris, prisiglaudė į jas drėgną veidą ir sustingo.

O sekančias dienas, sėdėdama ant jos lovos krašto, motina jai kalbėjo:

—Taigi, kepėjas Markus taip pat nesugrįžo. Ir jaunasis mokytojas, sako, labai buvo sužeistas. Gi našlė Gerda iš proto kraustosi — trys mažai vaikai, šitokia jauna — vargšas Thomas — jau toks geras vyras buvo!..

—O kai Janda neatsakydama vis žiūrėjo įbedusi akis į vieną tašką, motina kalbėjo toliau:

—Ten parašyta, kad Paulius — taigi — galvos šūvis — tai nė nejuoto... O, žinai, tuose barakuose taip pat nelaimė įvyko. Begimdyma mirė tokia jauna pabėgėlė, žinai, toji, kuri pas mus krautuvėje dažnai cukrų pirkdavo. Iki prisišaukė daktaro — buvo per vėlu. O naja-gimis, sako, sveikutėlis berniukas, tiksliai niekas nežino, ką su juo daryti!..

Janda krūptelėjo. Barakuose? To inžinieriaus iš Lietuvos žmona? Žinoma, ji ją pažinojo. Dažnai pati krautuvėje jai patarnaudavo, tai grakščiai, tyliai moteriai. Dabar...

Ji pakilo ir, pasakius motinai keletą žodžių, nuskubėjo į barakus, kurie į eiles sustatyti jau kelerius metus davė pastogę daugeliui pabėgėlių.

Neilgai teko ieškoti; jau iš tolo ji pamatė prie vieno tų lagerių susigrupavusius keletą svetimtaucių, kurie apspitę jauną vyrą, stengėsi kažin ką jam įtikinti.

Ji pažino jaunąjį inžinierių, bet jis sėdėjo ant suoliuko nejudėdamas, nuleidęs žemyn galvą ir sunėręs rankas tartum maldai. Pro atvirą lagerio langą veržėsi naujagimio verksmas ir raminantys moterų balsai.

Janda tylėdama įėjo vidun ir, į nieką nekreipdama dėmesio, prisitartino prie seno baltinių krepšio, kuriame blaškėsi naujagimis. Pasi- lenkė ir, pakėlusį jį ant rankų, skausmingai nusišypsojo. Naujagimis, tartum nustebęs, čia pat nuri-mo ir patenkintas ėmė čiulpti savo mažutį kumštelį.

O paskui Janda stovėjo prieš jo tėvą ir glausdama kūdikį norėjo jam kalbėti: — Tai jau užteks to skausmo, didysis Dieve — užteks... štai, žiūrėk, ir aš — netekau — Pauliaus!

Bet nelaimingas tik lingavo galvą, ir ji matė to stipraus vyro akyse besisemiančias ašaras ir girdėjo už jį kitus kalbant:

— Į Austriją norėjo. Viską buvo paaukoję kelionei apmokėti — o dabar tokia nelaimė. Ir kur dabar su

naujagimiu? Vos keli kvadratai laisvų grindų. Mes emigrantai, ponai, — čia ne savas kraštas...

—Na jau, gerai, — atsідūso Janda ir pridūrė:

—Savaime suprantama, kad aš ji pas save paimsiu. Ar jau krikštytas? Na, vistiek, ir tai pasirūpin-siu. O dabar tegul kas iš jūsų pa-lydi mane į valsčių pas burmistrą. Ir, jeigu — hm... — jeigu ponas in-žinierius nieko prieš tai neturi. — Aš pati neturiu vaikų — mano vy-ras — krito —

Ji nuleido galvą ir laikydama ap-glėbusi kūdikį, pasuko namų link jau dabar žinodama jam vardą. Pau-liukas.

Nuo šios akimirkos jaunoji našlė suprato, ką reiškia būti motina. Jos visa esmė tarytum pasikeitė. Vaikščiojo lyg apsvaiginta ir už jai suteiktą žiaurų likimo smūgį, jau-tėsi pačio dangaus gausiai apdova-nota. Visą savo meilę sudėjo šiam šviesiaplaukiui berniukui, ir mažiausias rūpestėlis buvo tik jam skir-tas. Mažai besirūdė tėvų paveldė-toje krautuvėje, pati viena trokšda-ma slaugyti ir auklėti mažąjį Pau-liuką, kurs pamažu išaugo į gra-žiausį ir meiliausį valsčiaus berniu-ką. Galbūt už tai kaimynai ne kartą Jandai prikašiojo. — Tiek savų našlaičių kaime priaugo, o tu augi-ni kažkokį svetimąjį D. P. Gal tė-vas koks nusikaltėlis buvo. Žiūrėk, kad užaugintas nepadegtų nusavos pastogės!..

Bet Janda tik šypsojosi. Pauliuko sieloje ji įugdė jos žuvusio Pau-liaus širdį — jautrią ir gerą, jai vienai taip gerai suprantamą ir ar-timą. Ir jokie pikti liežuviai, joks žmonių pavydas, nei giminių prie-kaištai nepajėgtų nuslopinti jos pri-sirišimo prie mažojo Pauliuko. Ir ko jai nerimauti? Visi formalumai buvo anuomet atlikti. Tasai jaunas inžinierius iš Lietuvos raštu patvir-tino valsčiui ir notarui atiduodąs savo sūnų našlei Jandai X — visam laikui.

Prieš išvykdamas į Australiją, bu-vo sukupęs prie sūnaus lopšio, ir Janda vėl matė, kaip jis verkė, kaip beviltiškai žiūrėjo į žaidžiantį Pauliuką, kaip nedrįso paskutinį kartą prispausti prie širdies savo kūdikį, ir tik paėmęs Jandos ranką, ilgai laikė ją prispaudęs prie savo lūpų, ir jo padėkos šnibždėjimas buvo vos vos girdimas.

Dabar Janda tik vieno bijojo — negailestingų kaimynų vaikų, su ku-riais Pauliukas žaidė, ir pradėjo lankyti mokyklą. Kartais bijojo per jautriai ugdžiusi berniuko širdelę, per mažai davusi jam atsparumo ir tvirtybės, kad ateityje pajėgtų at-sisipirti prieš visus užpuolėjus. Bet paskui vėl drąsino save šimtais pa-vydzdžių, kurie kas dieną tvirtino jos motiniškumą ir kalbėjo sau, kad Pauliukas esąs kaip tik tasai auga-lėlis, kuris reikia saugoti nuo per kaitrios saulės ir aštraus vėjo.

Šią popietę, parėjęs iš mokyklos, Pauliukas pirmą kartą atrodė nusi-minęs ir liūdnas, ir Janda susirū-pinusi paklausė:

— Pauliuk, tu nieko nevalgai, ar sergi?

Berniukas nieko neatsakė, tik nu-leisdamas galvą stengėsi praryti burnoje besigurmuluojantį kepsnio gabalėlį. Jis greit atsikando truputį duonos, bet ir tai paliko burnoje, ir smaugte smaugė jo garklę.

— Paulik, pažvelk į mane! — šūktelėjo beveik įsakančiai Janda,

tačiau kai berniukas vietoje į ją pažiūrėjęs, dar žemiau nuleido akis, ji atsistojo, pastūmė į šalį kėdę ir, priėjusi prie berniuko, švelniai pa-kėlė už smakro jo šviesiaplaukę galvutę.

— Ach, mokykloje kas nors ne-pavyko? — norėjo pradėti, tą pačią akimirką jausdama nuo Pauliuko ašarų staiga sudrėkusią ranką.

— Na, na, na, mūsų mokytojas be pagrindo nebaudžia — tik jau nu-rink! — O gal vėl dvikovą pralai-mėjai, ką? Na, sakyk gi.

Pauliukas sugriebė jos ranką ir pakėlė ašarotas akis.

— Vaikai sako, kad — sako, kad tu — kad viskas neteisybė — kad tu — ne tu mano mama kad ..

Janda krūptelėjo ir mėgino šyp-sotis, bet jos širdį tarytum staiga kažkas palietė nepaprastai šiurkš-čia pirštne. Ji seniai žinojo, kad toji valanda ateis, kai jis paklaus. Ji jau buvo šimtus kartų paruošusi atakymą, bet dabar staigiai už-kiupta, juto tik jai pačiai nežinomą skausmą ir nerimą.

Bet dabar... Didysis Dieve — da-bar vis dėlto turiu jam pasakyti. Dabar.

Ji pakėlė berniuką iš jo vietos, pasisodino jį minkštoje sofoje vi-sai arti savęs ir vos girdimai su-šnibždėjo:

— Klausyk, Pauliuk, tu mano mie-las, mielas vaike, — tu turi dvi mo-tinas...

O kai jis nustebęs klausiamai į ją pažvelgė, Janda kalbėjo toliau:

— Taip — dvi — vieną danguje pas gerąjį Dievulį ir mane... Na, bet klausyk — ir aš turiu danguje vieną motiną. Ji mirė šiek tiek vė-liau negu...

Jandos širdis tartum sustojo, bet susikaupdama sumurmėjo: ...negu tavo motina. Ji mirė prieš keliolika metų, kai tu dar toks mažas buvai, kaip šitas, va...

Ji sugriebė čia pat gulintį Pauliu-ko pliušinį meškiuką, kurio mecha-nizmas, jai prisilietus, subumbėjo.

Ji matė, kaip berniukas šyptelė-jo kaip nubraukė nuo savo blaks-tienų taip įkyriai kabančias ašarė-les ir viso to padrąsinta tęsė:

— Kaip šitas Teddy — ne, ne, dar mažesnis. Matei ant aukšto to-kią pintirę? Ji tau buvo per ilga — toks mažutis tu buvai — ir aš pa-guldžiau tave savo vasarinėje skry-bėlėje...

Pauliuko akys dabar jau juokėsi. Jis glaudėsi prie tos taip švelniai kalbančios moters, kurią vaikai mo-kykloje drįso pavadinti neteisėta motira. Toji kita, mirusioji, dabar to'o jo besiblaškančioje sieloje į nepažįstamą erdvę. Ji nyko lėtai į liūdesio pripildytą heribę ir virto pasaka, kurią mama dabar pasa-kojo.

— Iš Lietuvos krašto ji buvo, — girdėjo motiną kalbant, — emigran-tė.

— Keistas vardas, — galvojo Pau-liukas ir paklausė:

—Ar toji vargšė moteris mane matė?

—Ne, ne! šūktelėjo Janda beveik dūsdama, nes ji aiškiai buvo girdė-jusi Pauliuką sakant "vargšė mote-ris"...

—Ne, ji mirė tavęs nepamačius, — dabar švėbelįžiavo Janda.

—O! sumurmėjo berniukas. — Bet tu, mama, niekada nemirsi, tiesa? Aš melsiuos dieną ir naktį, kad tu visada gyventum, kad niekas man tavęs neatimtų... O, mama, aš tave taip myliu, taip myliu!..

Pauliukas puolė jai ant kaklo ir nesustodamas bučiavo Jandos akis, skruostus ir virpančias lūpas, o pliušinis meškiukas bumbėdamas nusirito ant kilimo... **Pabaiga 10 psl.**

Poetas humoristas Antanas Gustaitis

didžiojo kunigaikščio šeėlyje, Tautininkų Namuose, So. Boston, Mass.,

POET ANTANAS GUSTAITIS in life, at home and at work. Gustaitis verse is in humorous vein. His collection of poems "Beyond the truth" has just appeared.

Antanas Gustaitis, vieno literato pasakymu, teisingai iki šiol ga'ė'o vadintjs "žodžio sakytoju" — jis daugiau kaip 10 metų rašė ir tik literatūros vakaruose skaitė savo humoristinę poeziją, tik retkarčiais pasirodydamas periodikoje. Praėjusiais metais "debutavęs su rinkiniu "Anapus teisybės", autorius, jo stilium sakant, pagaliau iš sakytojo išėjo į rašytojus. Kritika ir skaitytojai knygą sutiko palankiai ir džjugiai.

Gustaitis sugebėjo išeiti iš "talaluškų" žanro ir humoristikai suteikė meninę formą.

Antanas Gustaitis

ATSIDŪSĖJIMAS Į SENOVĖS DIEVUS

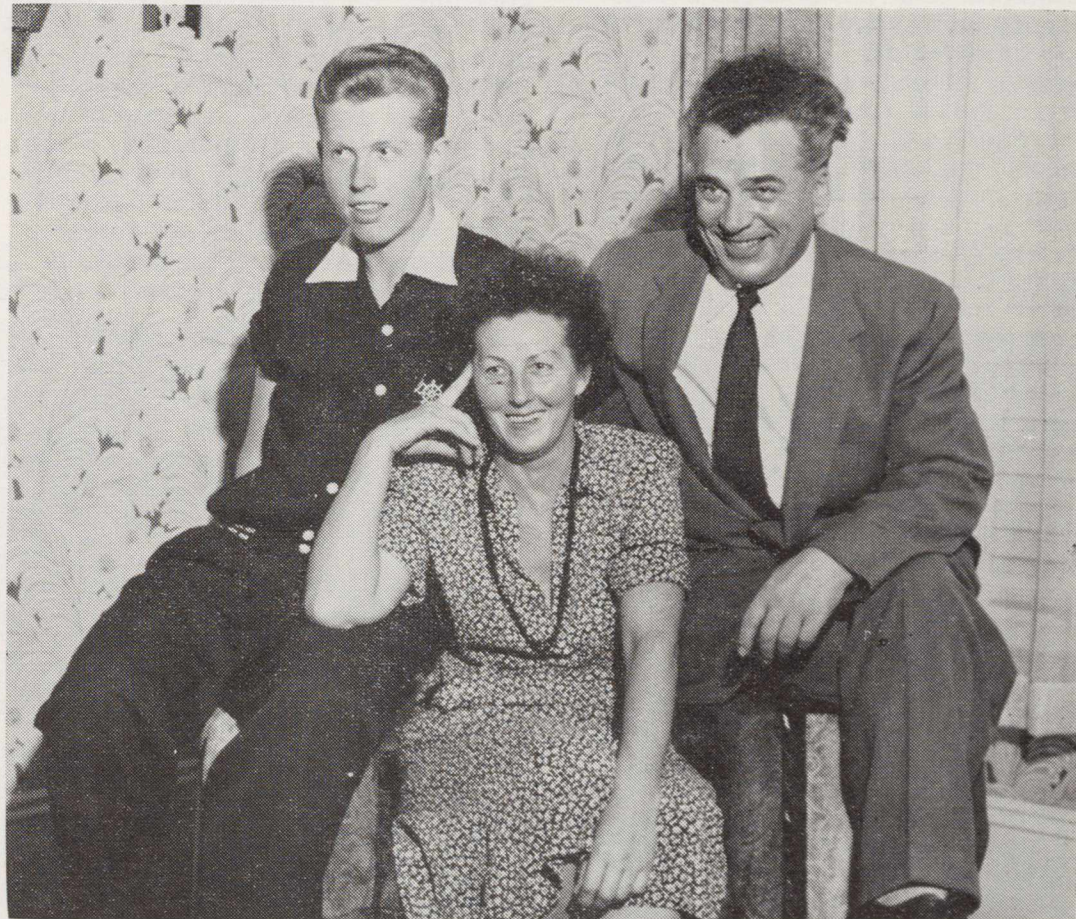
*O būk pagarbintas, žaibuotasai Perkūne,
Kurs su Žemėpate sutvėrei Occapirmą*

Cukraus fabriko dalininkas

(t. y. atlieką dalį darbo). Iš k. į d.: Gustaitis, nežinomas bendradarbis, Venckus, Nikolskis ir dr. Čepas Bostono cukraus fabrike "Domino", kur dirba daug lietuvių.

Prie Atlanto

Savo šeimoje

1. Sūnus Algimantas, 2. žmona Aleksandra, aktorė ir režisierė, 3. Antanas Gustaitis

*Ir pavedei jam mano nevertingam kūne
Isteigti šnapso perdirbimo firmą!*

*Dievaiti Ažuole, mįslingas plačiašaki,
Meldžiu tave: pridenk mano griekų nuogystę
Ir atitolinki nuo manęs velnio akį,
O mano švogerui suteiki ubagystę.*

*Šventoji Laume, tu, skaisčiausioji Lelija,
Silpnybės valandoj pribūk prie mano šono.
Ar bus giedra naktis, ar kuolais bus paliję,
Meldžiu tave: ateik be jokio kapišono.*

*Pakelk, Pykuoli, savo lazda gyvatinę,
Sutramdyk mano priešų stūgaujančią mūzą
Ir padaryk, kad jų liežuviai būt sutinę,
O nosį jų paverski į arbūzą.*

*Palaimintas Žalty, man davęs žmoną kitą,
Meldžiu tave: įlisk į mano uošvės antį
Ir teikis padaryt, kad gautų ji bronchitą
Ir kad po to kasdien skaudėtų kitą dantį.*

Iš rinkinio "Anapus teisybės".

PASTOVIOS TAIKOS SĄLYGOS

Tęsinys
iš 1956 m. Nr. 9 ir 10

Tai gal kiek sunku perprasti. Žmogui absoliuti tiesa neprieinama, nes jo protą veikia prigimtis, dėl to net pati objektyviausia tiesa būna subjektyvi ir egoistiška. Gal ji ir yra įmanoma, bet tik tuose dalykuose ji gali būti pasiekama, kurie mūsų netarpiškai neliečia, o bendravimas negali žmogaus neliesti. Žmogaus protą veikia vaizduotė ir jausmai, bet dar daugiau ji veikia egoizmas ir biologinis savisaugos instinktas. Prisiminkime Blaise Pascal mintį: "Patį didžiausią pasaulio filosofą, ant platesnės lentos negu reikia, jei po ja bus bedugnė, nežiūrint, kad ji protas užtikrins, vaizduotė nugalės." Šioje mintyje kaip tik ir išreikšti žmogaus galvavimo elementai: vaizduotė, savisauga ir egoizmas. Tai ir yra priežastys, kurios žmogui neleidžia proto kreipti ta linkme, kuri yra priešinga jo vaizduotei ir reikalams. Kadangi žmogus savo kovoje už būvį matė vieną reiškinį: augmenys ir gyviai siekia egoistiškai gyvybės ir galios, tai iš to pasidarė išvada, kad ir žmogus privalo to siekti. Ir toje pačioje rūšy išsilaiko tikslai stipresnysis. Tikrumoje tai liečia tik gyvinę žmogaus prigimtį pusę, o žmoguje yra daug stipresnių galių negu kūnas, bet tai pranoksta jo vaizduotę. Žmogaus stiprybė glūdi dvasioje, bet kūnas ją veikia tuo negailestingu dėsniu, kad palenkia žmogaus vaizduotę ir jausmus arba tai, ką vadiname žmogaus protu. Protas lengvina žmogaus kovos už būvį priemones, didina jo įstangas, bet ir jam pirmoje vietoje stovi kūno biologinis išsilaikymas mažiausio pasipriešinimo keliu. Kur vieno žmogaus kūno ar proto jėgų nepakanka, ten jungiasi žmonių grupė ir veikia bendromis jėgomis, tačiau tasai jungimasis iš vienos pusės nepanaikina atskiros sudėtinės dalies egoizmo, o iš antros pusės jis išaugina kolektyvinį egoizmą. Taip kova ir prasideda pačioje rūšyje: žmogus išnaudoja žmogų pačiame susijungusios bendruomenės kūne ir susijungusi bendruomenė to paties siekia už savo ribų. Bendruomenės viduje visada pasireiškia socialinė nelygybė ir tarpusavė trintis, o už jos ribų — imperiniai siekliai arba dominacija. Ir kaip tik tais nepastovumo pagrindais buvo ir yra grindžiamos valstybės. Dėl to net idealioje valstybėje matome, kaip viena tos pačios tautos dalis kyla prieš kitą ir neprasmingai plūsta kraujuose.

PERGALĖ

Pabaiga iš 8 psl.

Vakare, kai jis nurimęs ir laimingai užmigęs paleido motinos ranką, ji pasiliko ilgai sėdėti prie jo lovelės, negalėdama atsigrožėti Pauliuko šviesiom garbanėlėm, užmerktom akim ir aukštyt atmetom rankutėm.

Pro atvirą langą Janda matė tamsiam dangui šimtus žėrinčių žvaigždžių ir jai atrodė, kad tai iš jos sielos atsipalaidavę skausmai — dideli ir maži, dabar išplėsti iš krūtinės, žėri dangaus erdvėje laimėta Pergalė.

IV

Evigilans autem Noe ex vino, cum dicitur quae facerat ei filius suos minor, ait: Maledictus Chanaan, servus servorum erit fratribus suis.

Gen., IX, 24-25.

ŽMONĖSE NEI FIZINĖS,

nei dvasinės lygybės nėra ir negali būti. Ta nelygybė yra įgimta. Jei ją ir būtų galima sušvelninti, tai visiškai panaikinti jos niekas negalės. Yra didelis tarpas tarp genijaus ir bepročio, tarp sveiko atleto ir pa liegėlio. Kraštai negali būti matas: viena ir antra reikia laikyti išimtimis, nes daugiausia yra vidutinių galių žmonių, bet ir čia lygybės jėkoti būtų bergždžia. Iš tos įgimtios nelygybės yra kilusi ir socialinė nelygybė. Įgimtoji nelygybė yra likimiška ir tragiška, o socialinė yra paties žmogaus sukurta ir dėl to ji yra baisi ir nežmoniška. Visus socialinius nelygumus, kurie nepriklauso žmogaus prigimčiai, o sąlygoms, kuriose žmogus gyvena, ne tik galima, bet ir reikia pašalinti.

Pirmiausiai tūlo žemesnio ir priklausomybės našta bus pajutusi moteris. Ji anais žiaurios kovos už būvį laikais savo fiziška jėga negalėjo lygintis su vyru, be to, kaip motina tūlais laiko tarpais ne tik negalėjo savo likimu rūpintis, bet dar jai reikėjo globos ir pagalbos. Ilgainiui josios priklausomumas tapo įstatymu,

Panašiai kiekvienas dvasiškai ar fiziškai silpnėjęs žmogus turėjo pasiduoti stipresniojo valiai. Pradžioje priklausomumo tikslai nebuvo taip migloti ir sudėtingi, kaip šandien: galybėje buvo labai aiški ir konkre ti nauda. Iš to susidarė autoriteto arba valdžios pradai, kurio pagrindu buvo sumanymas ir fizinė jėga. Galybės siekimas, valdžia ir nauda greičiausiai bus giliai įleidę šaknis žmonių sąmonėje dar prieš didesnių bendruomenių susidarymą.

Didesnės bendruomenės negali laikytis be etinių normų ir taisyklių. Besikurdamos didesnės bendruomenės to nelygybės principo ne tik nepaneigė, tik jį papročiu ar įstatymu patvirtino. Taip susikūrė luomai. Vieni žmonės, pasižymėję sumanumu ar fizine jėga, išsikovojo sau išimtinės teises kitų žmonių sąskaiton. Kadangi vienas, augant bendruomenei, negalėjo didelio žmonių būrio pajungti, tai pranašesny sis turėjo iš jų tarpo rinktis šalininkus, kuriems reikdavo suteikti išimtinių teisių likusiųjų bendruomenės narių sąskaiton, tai pačioje bendruomenėje atsirado hierarchija, vadinasi, individualus pranašumas išvirto į kolektyvinį. Galybės laidas, ir bendruomenės viduje, ir jos santykiuose su kitomis bendruomenėmis, tapo skaičius, dėl to žmonės tolydžio būrėsi vis į didesnes bendruomenes, bet tasai būrimasis niekad neturėjo kito tikslo kaip tik viešpatauti savo artimu. Augdama galybė tolydžio yra priversta didinti pagalbininkų skaičių, gi kai jų skaičius išauga ir išsisklaido, tada prasideda trynimasis pačiame luome. o tuo pasinaudoja neprivilegiuotoji masė, juoba tais atsitikimais, kai privilegijuotoji bendruomenės dalis netenka pranašųjų savybių, o teisių neatsisako. Tas nuo-

latinis judėjimas, nuolatinė kova dėl valdžios ir privilegijų ir yra valdymo ir valdymosi formų nepastovumo priežastis. Vieni smunka, kiti kyla, bet visi siekia vieno: galybės ir naudos. Tai ir yra, ką noretume pavadinti varžybomis arba kova pačioje rūšyje.

Ta pačia nesąmone grindžiami ir mūsų dienų žmonių bendravimo santykiai. Visi kalba apie žmoniškumą, visi jį gina, ir jo siekia, bet siekimo budai ir priemonės kaip tik ir griaua žmoniškumą. O griaua tasai senas dėsni, kad jėga ir galybė yra galima tikslai skaičiuje, kurį sudaro nelygūs vienetai. Šiandien matome labai didelių junginių, bet pragiedrulių nėra, nes tęsiama pirminės bendruomenės tradicija.

Kas iš pažiūros gali būti teisingiau, kaip dėsni: kiekvienam atlyginti pagal jo gabumus ir įstangas. Tačiau gabumai ir įstangos yra įgimtieji ir likiminiai dalykai žmoguje. Dėl to net ir tuo dėsniu sankcionuojama socialinė nelygybė. Tikrumoje socialiniuose santykiuose galima normuoti tik bloga valia žmoguje, o ne jo fizinė ar dvasinė įstanga. Nes tai vertindami vadovaujamės tuo principu, kuris leidžia, kad silpnėsnieji būtų išnaudojami, skriaudžiami ir net naikinami. Jei tuo atžvilgiu individas turi dar šiokių tokių socialinio apdraudimo normų, tai kolektyvas jų visai neturi. Kolektyvui palikta tik viena teisė, tai pačiam save apsidrausti, visai neatsižvelgiant ar jis tai gali padaryti, ar ne. Kadangi šandien gyvenimas yra taip susiklostęs, kad nėra beveik individo be kolektyvo, tai ši problema yra pati opiausia ir ją pirmąją reikėtų spręsti. Niekur nėra tokios painiavos, kaip šioje srityje, ir nuo josios priklausoma visa. Tuo atžvilgiu visos esamos valdymo ir valdymosi formos negali patenkinti šių dienų žmogaus ir kolektyvų reikalų. O tai reiškia, kad jos yra atgyvenusios savo dienas. Ko yra verta ta, sakysime, visų piliečių rinktoji valdžia ir jos leisti įstatymai, kur pačios valstybės viduje paskiri kolektyvai turi patys kovoti dėl paprasčiausių teisių. Tai vyksta visose valdymo ir valdymosi valstybėse, išskyrus gal tik tasias, kurios viską tvarko iš viršaus visai neat-sižveigdamos į piliečių reikalus, o tik savo nuožūrą, kaip, sakysime, yra Tarybų Sąjungoje ir kitose despotiškose valstybėse.

Imkime pavyzdžiu šių dienų sudėtingąsias gamintojų ir darbininkų sąjungas. Jų santykius tvarko ne valstybės išleistų įstatymų normos, bet šalių varžybos ir kova. Abi pusės jungiasi viena — varžytinėms. Vienoje pusėje kapitalas ir mažas žmonių būrys, o antroje pusėje žmonių masė. Blaiviai galvojant, tos varžytinės yra galimos tik dėl to, kad yra trečia — pasyvi — jėga: vartotojas, ir ji daugiausiai turi kęsti tos kovos pasėkas.

Nūdienis gyvenimas be pramonės, be masinės gamybos neįmanomas. Kaip kapitalistas, kuris įdeda turtą ir sumanumą, nori, kad tasai turtas augtų ir neštų tolydžio didesnį, taip ir įdedas savo darbą darbininkas nori, kad jo darbo sąlygos lengvėtų ir kiltų uždarbis. Kadangi žmogaus norais niekada nepakanka to, ką turi, tai aišku, kad ieškoma prie-

monių varžovo norus riboti. Sutekus su tuo, kad abi šalys turi teisę paimti ir neribotai iniciatyvai bei varžyboms, gauname nesąmonę, kad, kylant uzdarbiui ir pelnui, šalių ginčas tampa bendras: kylant uzdarbiui ir pelnui, negali nekilti kamos, o tai jau liečia ne vien šalių, bet ir pačios valstybės reikalus, dėl to dažnai matome valstybę kimsantis į šalių ginčą, bet toks kišimasis nera teisingas dėl to, kad valdžia šių dalykų pati netvarko, o josios butų reikalas, kad socialinis teisingumas nebutų pažeidžiamas.

Esame liudininkai vienos valstybės atmainos, kuri dedasi esanti pačių darbininkų valdžia. Ji atsistoja gamintojo vietoje, o kiekvieno gamintojo siekis yra daug ir pigiai pagaminti, deito toje sąlyje darbo sąlygos yra daug sunkesnės ir darbininkų teises daug siauresnės negu privacios iniciatyvos santvarkoje. Ten santvarka pasieke to, kad darbininkas negali pareikšti savo valios, nes tai būtų nenuosekliu, tai yra, darbininkas eitų pats prieš savo reikalus. Kadangi pati valstybė darbininkų reikalus viena atstovauja ir drauge ji yra gamintojas, tai gamybos tvarkymas yra daug sudėtingesnis ir suetingas bei nelanksti gamybos administracija daugiau siegia darbininką negu paskiras kapitalistas, nes pastarasis visada yra suinteresuotas neproduktyvią gamybos pusę prastinti ir mažinti, o valstybė to padaryti negali: ji visada gyvenime įveisia biurokrtiją. Ir ta tvarka yra daug nepajėgesne gamybos kokybei ir kiekybei kelti, nes ji negali išnaudooti visų galimybių taip, kaip tai padaro sumanus paskiras žmogus. Iš to seka, kad privati iniciatyva yra kurybingesne, patogesne ir net pigesnė, bet jai trūksta vieno, kad ji būtų teisinga. Tik teisingumas jau yra bendruomenės viešas dalykas, jį puoselėti ir tvarkyti tegali vien valstybė ir įstatymas. Jei socialinę nelygybę įstatymas ir valstybė tvarkytų tokiu pat griežtumu, kaip tvarkoma vagystė ar kiti pavienių žmonių nusikaltimai, tai socialinė neteisybė nebūtų taip aštri ir rimta problema, kaip ji yra dabar. Anksčiau pasakyta, kad savo prigimtimi žmogus nėra socialus padaras, dėl to socialinės nelygybės ir neteisybės gal ir niekad nebus galima visiškai panaikinti, bet vis dėl to galima būtų pasiekti toks teisingumo laipsnis, kad kiekviena skriauda galima būtų moraliskai ir medžiagiškai atlyginti, kas esamomis sąlygomis yra neįmanoma. Pavyzdžiui, šandien gali darbdavys dešimtį metų darbininkus išnaudoti ir jų darbu susikrauti didelius turtus, bet darbininkai, ar reikalo verčiami, ar tikros padėties nežinodami, gali savo reikalavimų nereikšti ir streiko neskelbti visą dešimtį metų ir tik vienuoliktaisiais paskelbti streiką bei išsikovoti didesnį ar mažesnį atlyginimo pakėlimą, ir tuo reikalas baigiasi. Bet jei įstatymas tuos dalykus tvarkytų, tai jis galėtų turėti ir atgalinę galią, tada darbdavys būtų priverstas vadovautis teisingumu. Būtų klaidinga manyti, kad toks įstatymas galėtų varžyti iniciatyvos laisvę. Laisva iniciatyva ir socialinė skriauda yra du skirtingi dalykai, o jie dažnai suplakami į vieną.

Šiandien, kai šalys varžosi, viena galybė nulemia, tai yra, mes pateisiname stipresniojo teisę. Dar daugiau, mums atrodo, kad abi šalys turi teisę varžytis ir abi yra teisingos, bet jei abi šalys yra teisingos, tai pačios šalių santykių normos yra neteisingos. Kadangi tuos dalykus tvarko jėgų pusiausvyra, o ne

teisingumas, tai aišku, kad esamomis sąlygomis ir priemonėmis socialiniai santykiai patys savaime niekad negalės susinormuoti. Gyvenimas yra nuolatinis judėjimas, nuolatinis trynimasis ir nuolatinė kuro nors pusės persvara. Tai ypač ryški kolektyvuose. Dėl to kolektyvai rodo tendencijas tolydžio augti: gamintojai jungiasi į visagalius trestus, o darbininkai į milijonines uniijas. Pačioj valstybėj vyksta nekontroliuojama milžinų kova.

Visa priklauso nuo jėgų pusiausvyros, bet kur dvi šalys galinėjasi, ten pusiausvyra negali būti pastovi, nes bet kokios rūšies jėgos nestovi vietoje: jų kuri nors didėja arba silpnėja, be to, viena galybė augdama būtinai turi stelbti kitą. Jėgos keičiasi, jos eina iš rankų į rankas, o lieka tik nepajudinamai pastovus jėgų nepastovumo dėsnis. Socialiniai santykiai yra ne kas kita, kaip tik kova žmogaus prieš žmogų, grupės prieš grupę, tautos prieš tautą ir galybės prieš galybę. Mes kartais dėl tos visuotinės kovos pasėkų padejuojame, bet vis dėl to nesiekiamo pašalinti priežastis.

Sakėme, kad tos kovos pirmasis akstinas ir pirmoji priežastis bus buvusi žmogaus fizinė ir dvasinė nelygybė. Žmogus, visą laiką vaudamasis egoizmu, tą kovą rūšyje bus pradėjęs labai anksti. Iš silpnėsio atimti arba silpnesnį priversti dirbti savo labui yra daug lengviau negu pačiam pasigaminti. Ta kova evaluavo: silpnėsnieji nuolat ir pastoviai turėjo dirbti stipresniajam ir ne tik patys dirbti, bet savo žemesniumą perleisti savo vaikams lygiai tokiu pat būdu, kaip stiprieji savo pranašumą perleisdavo savo įpėdiniams, ir taip susidarė valdančiųjų ir valdomųjų luomai, tai yra pastovūs valdovai ir pastovūs vergai. Toks žmonių pasiskirstymas pastoviais luomais yra labai senas. Kadangi luomų hierarchija jau yra tūlos dvasinės kultūros pažangos laipsnis, tai reikėtų manyti, kad ji yra reliatyviai vėlesniųjų laikų padaras.

Tuo atžvilgiu yra labai įdomus Senasis Testamentas, vienintelis dokumentas pradedas nuo pasaulio sukūrimo ir žmogaus pradžios. Jame iki Visuotinio Tvaro nerandame nei žodžio apie socialinę nelygybę. Patriarkas Nojus, prakeikdamas savo sūnų, pirmą kartą pamini žodį "vergas": "Tebūnie prakeiktas Chanaan, tebūnie vergų vergas savo broliams." Iš to sektų — ir tai yra labai būdinga taip pat, — kad žmogus neatsirado vergas, o žmonės patys jį tokiu padarė.

Šiandien kultūringame pasaulyje vergų luomas yra panaikintas, bet tai nereikia, kad tuo pačiu ir pati vergija yra panaikinta. Vergija pasiliko įvairiuose pavidaluose, jog šiandien yra sunku pasakyti, kur ji prasideda ir kur baigiasi. Niekas kitas žmogaus vergu nepadarė, kaip tik pats žmogus. Aišku, kad čia niekas nėra kaltas, o kaltos žmonių bendravimo normos, kurios sudaro sąlygas socialiniams nedarnumams tarpiti ir kurios įstatymais sankcionuoja žmogaus kovą prieš žmogų.

Vėlesniaisiais laikais, ryškiau negu bet kada anksčiau, išaugo nelygybė tautose, susidarė, sakytumė, pastovūs tautų luomai: vienos turi neribotas teises, kitos jokių teisių neturi. Ir jaučiama tendencija ne tik tai tą procesą gilinti, bet ir padaryti pastovų. Moderniškos apsigynimo priemonės yra taip brangios ir sudėtingos, kad net vidutinio didumo tauta yra bejėgė savo reikalus pati apginti, o ką bekalbėti apie mažąsias. Iš viso to galima pasida-

ryti tik tokia išvada, kad visą žemės rutulį turinti užvaldyti viena ir visas kitas tautas pavergti, kad tada vėl pamažu prasidėtų išsilavinimo procesas iš apačios.

V

ŽMOGAUS ŽEMIŠKOJO gyvenimo gairės labai tiksliai nustatytos Senajame Įsatyme. Kūrėjas, leisdamas pirmąjį žmogų žemėn, nurodė, kur žmogus turi kreipti savo veiksmus: "Aukite ir dauginitės, pripildykite žemę ir pajunkite ją, ir viešpataukite jūrų žuvimis, dangaus skraiduliais ir visu žeme judančiu gyviu."

Vadinasi žemė yra žmogaus valioje, lygiai ir visi už ją žemesnieji gyviai. Nors ir nepasakyta išakmiai, bet iš to seka, kad žmogaus valioje negali būti viena, tai patsai žmogus. Tą dalyką reikėtų imti absoliučiai: jokia priežastis ir joks tikslas neturėtų pažeisti šio dėsno. Tai taisyklei nereikėtų leisti jokios išimties, nes paprastai išimtis seka išimtį ir taip viskas susipainioja, kad išimtis tampa taisykle, o taisyklė atsiduria išimties vietoje. Visi ir visų laikų žmonijos, kuri tiek daug pasiekusi ir taip toli savo pačios pastangomis pažengusi, blogumai plaukia iš to, kad ji didžiausią savo energijos dalį skiria ne žemės su visais jos turtais ir paslaptimis užvaldymui, bet žmogaus pavergimui.

Čia ir tik čia glūdi visa žmonijos nelaimė: visų religinių, pasaulėžiūrinių, tautinių, luominių, rasinių ir kitų kovų priežastys slypi tame, kad žmogus siekia viešpatuoti savo artimo siela ir kūnu. Kiekvienas pavergimas visada yra dvejopas: fizinis ir dvasinis, ir tai yra dėl to, kad tie du pradai yra kiekviename žmoguje. Sakėme, kad žmoguje kūno ir dvasios dalykai sunku atskirti, bet žmogaus bendravime su žmogumi tai daug lengviau galima padaryti, nes viena yra žmogus, jo prigimtis, o visai kita yra jo reikalai, į kuriuos įeina žmonių bendravimas arba socialiniai santykiai. Reikalai nėra žmogaus prigimtis: prigimtis nesikeičia, o reikalai keičiasi. Bet šie skirtingi dalykai dažnai suplakami, o jų neskyrimas ir slypi visos socialinės negerovės.

Žmogaus įsikūrimas žemėje yra grynai žemiškas reikalas. Jis nieko bendra neturi su religija, nes būtų sabmeldybė prašyti dievybės to, ką mes patys galime ir turime pasidaryti. Pavyzdžiui, būtų neprotinga melstis, kad dievybė mus fiziškai maitintų ir rengtų bei statytų mums pastogę, nes ji, leisdama žemėn, mus aprūpino įstanga tai patiems pasidaryti. Dievas padarė žmogų į save panašų kūrėją ir jis laimina mūsų darbus tik tada, kada mes tęsiame jo kūrinį.

Kas liečia žmonių tarpusavio santykius, tai jie tampriai siejasi su žmogaus įsikūrimu žemėje ir savo žemiškosios buities apsidraudimu, o to nereikėtų risti nei su religija, nei su pasaulėžiūra, nei su kuriuo kitu žmones skiriančiu dalyku. Religija, pasaulėžiūra, tautybė ir kita skaldo žmones, nes tų dalykų yra daug, jie yra skirtingi, nesuderinami. Religija ir kitoki įsitikinimai yra individo, o ne bendruomenės turtas. Kiekviena idėja turi tris momentus: siekimo, viešpatavimo ir smukimo. Ir jau antroje stadijoje pradeda reikštis išsigimimas. Tuo renoriu tvirtinti, kad išsigimsta idėjos esmė. Čia pakanka prisiminti Islamas, religija kadais žaibo greitu metu išsivysčiusi į paprastą nukaravimų tvaną. Reta kuri religija yra parodžiusi tokį veržlumą, bet ji savo ekspansijos metu niekuo nesi-

Nukelta į 13 psl.

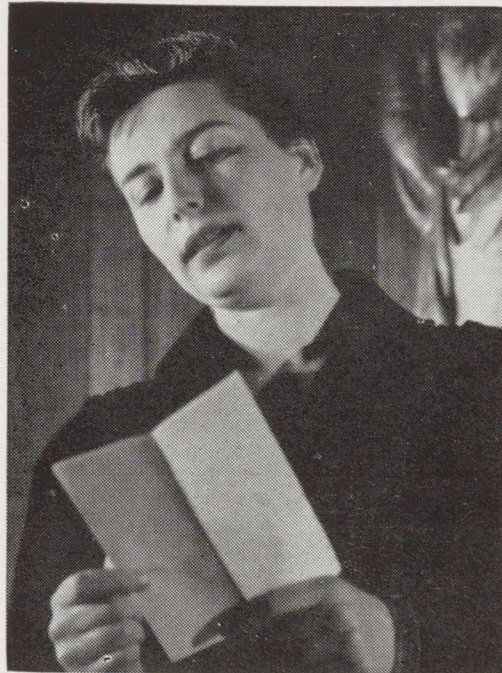
ANTANAS ŠKĖMA, dramaturgas ir beletristas skaitęs fragmentą iš Antano Garšvos užrašų, ir E. Čiurlytė, vakarą pranešėja.

A. ŠKĖMA declaiming. At right is MC E. Čiurlytė.

Foto V. Augustinas

LITERATŪROS VAKARAS

Rašytojų grupė, Demokratinio Darbo Talkos pakviesta, 1956 m. lapkričio 25 dieną Baltic Freedom House, New Yorke, atliko literatūros vakaro programą. Beveik visi dalyviai jaunosios kartos rašytojai, išaugę tremtyje.

A. KAŠUBIENĖ, keramikė, pasirodo su savo poezijos bandymais.

A. Kašubienė reciting from her own poetry.

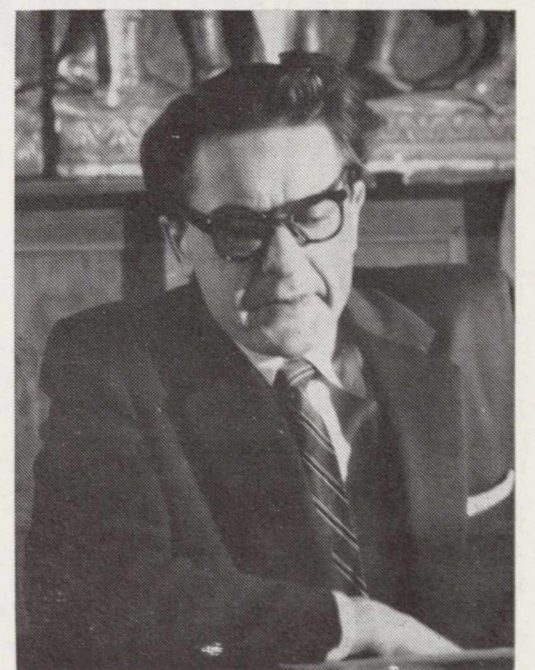
A. LANDSBERGIS, "Prozos" grupės dalyvis, laimėjęs "Draugo" romano premiją, skaito sceną iš vaidin. Vėjas gluosniuose.

A. Landsbergis reading a dramatic selection.

JONAS MEKAS, "Film Culture" žurnalo redaktorius, 1955 m. išleides lyrinę poemą "Semeniškių Idilės", skaito novelę Vilkas.

Jonas Mekas reading a short story.

ADOLFAS MEKAS, "Prozos" grupės dalyvis, skaito romano fragmentą Jozefina.

Adolf. Mekas giving extract from novel.

VYSKUPAS JEZUPS RANCANS, Rygos Arkivyskupo Pagelbininkas.

BISHOP JEZUPS RANCANS, assistant to the Archbishop of Riga. Foto V. Baziulis

MAIRONIO MOKINYS

Latvių vyskupas Jezups Rancans siūlo Pabaltijo Valstybių Federaciją

VYT. BRAZIULIS, Cleveland, Ohio

Ižymus Latvijos katalikų dvasiškis, vyskupas Joseps Rancans, gimė 1886 spalio 25 d. Kantrėnuose, Letgalės krašte. Pradžios ir gimnazijos mokslus baigęs gimtajam krašte, teologiją studijavo Peterburgo R. K. Kunigų Seminarijoje ir Dvasinėje Akademijoje. Kunigų išventintas 1911. Už disertaciją „De cooperatione oeconomica eiusque valore in vita morali hominum K. K. Dvasinė Akademija 1912 m. suteikė Teologijos Magistro laipsnį.

Vysk. J. Rancano dvasininko kelias turtingas ir įvairus. Iš jo pažymėjime tik keletą gairių. Pradėjęs Peterburgo mokyklą R. K. kapeliono pareigomis nuo 1911 m., I pas. karo metu buvo karo kapelionu,

1916-18 m. buvo Akademijos, kurią baigė, profesorium, 1918-1944 buvo Agluonos R. K. Kunigų Seminarijos kūrėjas, profesorius ir rektorius.

1919-20 buvo Latvijos vyriausybės delegatas Vatikane, 1923 m. pakeltas prelatu, 1924 m. konsekruotas vyskupu ir paskirtas Rygos Arkivyskupo Pagelbininku. Rygos un-te buvo R. K. Teologijos Fakulteto profesorius ir dekanas.

Visuomeninio ir politinio darbo baruose vys. Rancans pradėjo reikštis I-jo pas. karo metu. Jis yra Latgalės Laisvės Kovų Paminklo sumanytojas ir jo komiteto veiklus rarys. Latvijos Katalikų bei Latgalės Krikščionių S-gos kūrėjas, tą sąjungą palaikomas išrinktas į Lat-

vijos Respublikos Seimą atstovu, vėliau perrinktas į visus seimus; II-ro, IIIčio ir IVto Seimų prezidiumo vicepirmininkas. Aktyviai dirbo Lietuvių-Latvių Vienybės Draugijoje, būdamas jos nariu, valdybos nariu ir paskaitininku.

Iš spaudos darbu jo plunksnai priklauso kelios teologinės studijos ir tikybinių raštų pluoštas.

1944 m. Gestapo įsakymu drauge su vysk. A. Urbsš, vysk. J. Sloskans, prel. Novickiu, ev. ark. Grinbergu ir pravoslavų Rygos cerkvių vyr. šventiku buvo ištremti į Vokietiją. Pokario metus vysk. Rancans praleido Bavarijoje, kur buvo išrinktas į Latvių Tautos Centrinę Tarybą. 1951 m. atvyko į JAV rūpintis latvių ateivių R. K. dvasiniais reikalais.

Su vysk. Rancanu susitikau, jam įankantis Clevelande praėjusių metų pabaigoje. Lietuviai ir latviai iškėlė gražų priėmimą, ta proga ir teko plačiau pasikalbėti su šiuo aukštu Latvijos R. K. dignitorium ir visuomenės veikėju ir net politiku, teisėtu aukščiausio Latvijos vyriausybės posto įpėdiniu. Svečias, nuoširdus ir paprastas, nė vienai akimirklai neleido pajusti, kad kalbėsi su aukšto laipsnio dvasininku ir buvusiu tolygios padėties Latvijos valstybės vyru. Aukšto ūgio, stiprios sudėties vysk. Rancans kalbėjo judriai ir gyvai, tarsi jo pečių dar neslėgtų septyniasdešimties metų našta.

Vyskupas, palyginti, gerai kalba lietuviškai, o tai ir sudarė palankią nuotaiką pasikalbėjimui. Kai tuo pareiškiau savo nusistebėjimą ir paklausiau, kur, kada ir kaip vyskupas išmoko lietuviškai, svečias pasakė:

— Su lietuviais mane riša tamp-rūs ryšiai iš jaunystės metų. Su lietuviais susipažinau ir susibičiuliu-vau kunigų seminarijos ir Peterburgo Dvasinės Akademijos studentavimo laikais. Tada aš susipažinau su simpatingu klieriku, vėliau studentu, dabar kun. Reklaičiu. Gerai nujausdami, kad mūsų pašaukime kelių kalbų mokėjimas labai pravers, sutarėme taip: aš jį mokysiu latviškai, o jis mane lietuviškai. Taip ir padarėm. Panašiai dar išmokome lenkiškai, vokiškai, nekalbant jau apie rusų kalbą, kuri tada gi buvo „oficiali“ kalba.

— Ekscelencija, minėjote pažinęs daugiau lietuvių. Įdomu, kuriuos dar pažinote, su kuriais teko bendrauti?

— Visus pažintus lietuvius suminėti nepajėgčiau ir norėdamas. Jų visų ir pavardžių nebeprisimenu, nes jų tikrai buvo daug. Akademijos studijų metais aš pažinau šviesų ir gilaus mokslo lietuvi, tai buvo jūsų didysis Tautos Dainius Maiorionis, mano brangus profesorius Jonas Maculevičius, tuo laiku buvęs Peterburgo Dvasinės Akademijos inspektorius. Jo tauri asmenybė mums studentams turėjo nemažos įtakos.

Tuo pačiu metu mano mokslo draugu buvo kun. Juozas Purickis, gabus mokslui, bet pasinėšęs į karjerizmą jaunuolis. Dėl to ir draugų nedaug teturėjo, buvo vienišas. Man labai gaila, kad tas mano jaunų dienų mokslo draugas taip neseckmingai baigė savo karjerą... Aš manau, kad kun. dr. Purickio neseckmė buvo kaip tik jo uždaro būdo ir vienišumo išdava.

Daug simpatingu lietuvių pažinau I pas. karo metu, kad buvau karo kapelionu ir apkeliavau Lietuvą, Rytprūsius, Lenkiją, žodžiu, nuo Rygos bokštų iki Pinsko balų. Tada teko būti Kaune ir Vilniuje Ka-

ne susipažinau su simpatingu Karmelitų parap. klebonu Šova. Kažin, kur dabar tas anų dienų bičiulis? Nepriklausomybės metais teko pažinti daug lietuvių kunigų, jų tarpe beveik visus vyskupus. Tremtyje su ne vienu iš jų vėl susitikau. Pažintis su lietuviais aš labai branginu, nes jų tarpe tebeturiu daug gerų, širdingų draugų.

— Jūs, Ekscelencija, be abejo, pažinote meno istoriką kun. Jasėną, Lietuvai davusį didžiulę meno istoriją, koks jo likimas?

— Šiam pasauliniam karui įsisiū bavirus, gyvendamas Rygoje gana ankštai patsai, turėjau laimės priglausti jūsų šviesų kultūros vyrą, prelatą Kazimierą Jasėną, kai jis beveik vienmarškinis išstrukęs iš vokiečių subombarduotos Mintaujos, išbėgo viską palikęs ugnyje. Griuvėsiais ir pelenais virto beveik viso jo gyvenimo triūsas — jo pastangomis pastatyta bažnyčia, parapija ir, žinoma, galbūt jo meno rinkiniai ir veikalai. Gaila, kad jis nebeilgai begyveno. Tokių žmonių maža — ji gerbė ir kitokių religinių įsitikinimų žmonės.

— Kada Ekscelencija atvykote į JAV-bes ir kokia Jūsų paskirtis?

— Į šiaurės Ameriką atvykau 1951 metais. Lankydamas Vatikaną ir šventąjį Tėvą, pasiteiravau dėl savo tolimesnių kelių ir darbų. Jo šventenybė pareiškė norą, kad vyčiau į JAV ir čia rūpinčiausi savo tautiečių katalikų dvasiniais reikalais. Po to atvykau ir įsijungiau į latvių katalikų sielovados tarnybą. Kasdieninę duoną sau pelnausi eidamas kapeliono pareigas viename vienuolyne Grand Rapids, Mich., kur yra 80 vienuolių. Kiti mano kontratarai kitur: vysk Sloskans Belgijoje tvarko latvių studentijos reikalus, o vysk. A. Urbšsas gyvena Montseratte prie Barselonos, Ispanijoje. Kiek leidžia sąlygos, rūpinamės ir savų kunigų mokslinimu: Romoje studijuoja du latvių kunigai.

— Naudodamasis Ekscelencijos palankumu, norėčiau paklausti dar vieną mus įdomaujančią klausimą: Ekscelencija buvote Latvijos Respublikos Seimo vicepirmininkas, taigi dabar, kada komunistai nežinoma likimui ištremė Respublikos Prezidentą ir Seimo pirmininką, pagal Latvijos Respublikos 1922 m. Konstituciją, Prezidentui bei Seimo pirmininkui negalint eiti pareigų, jas eina vicepirmininkas, taigi Ekscelencija esate teisėtas egzilinės Latvijos Respublikos vyriausybės galva, būtent, einate Seimo pirmininko bei Respublikos Prezidento pareigas. Kokia Jūsų šiuo atveju padėtis ir ar naudojats kuriuo nors išskirtiniu statusu?

— Jūs palietėte svarbų, drauge ir painų klausimą. Noriu atsakyti santūriai. Taip, Latvijos Respublikos Konstitucija man, kaip Seimo vicepirmininkui, kai pirmininkas bei prezidentas negali eiti savo pareigų, suteikia tam tikrų teisių, tačiau tomis teisėmis esamose sąlygose aš negaliu pasinaudoti. Jums ir visiems turbūt gerai žinoma, kad egzilių niekas nemėgsta, jokių išimčių nesudaro ir JAV vyriausybė. Taigi, esant tokiai pažiūrai į egzilius, nežiūrint kurios tautos jie būtų, ir aš nesinaudoju jokia išskirtina padėtimi ir man netaikomas išskirtinas statusas. Į šią sritį aš nesiveržiu ir nepretenduoju. Pagal Latvijos Respublikos Konstituciją aš turiu teisę sušaukti Seimą, jeigu Latvija staugi atgautų laisvę ir pilną nepriklausomybę, gi Seimas pagal tos Konstitucijos nuostatus išsirinktų pirmininką bei prezidentą. Šiuo metu Latvijos Respublikos vyriausybė at-

VYSK. J. RANCANS TARP CLEVELANDO LIETUVIŲ. Iš kairės 2-ras rašinio autorius V. Braziulis, iš dešinės pirmas (stovi) kun. A. Galdikovskis, buvęs vyskupo artimas bendradarbis Rygoje, dabar Clevelando šv. Jurgio parapijos vikaras. Foto V. Braziulis

LATVIAN BISHOP J. RANCANS and Lithuanian friends, Cleveland, Ohio

stovauja josios skirti ir dar tebeturi pilnas teises diplomatiniai atstovai, o laisvinimo reikalais rūpinasi Latvių tautos šiam reikalui pašaukti politikai. Mes, Latvijos kunigai, į šios srities politinės kovos lauką nesiveržiame, mes atstovaujame ir vykdome Romos Katalikų Bažnyčios politiką, kuri mums yra patikėta Vatikano ir kuriai mes jaučiamės turį pašaukimą bei patyrimą.

— Kaip Ekscelencija žiūrėti į mūsų, Pabaltijo kraštų, išsilaisvinimo galimybę ir ar šia linkme esama įsigerėjimo ženklų?

— Aš nė vienai akimirksniai neabejoju, kad Rusijos komunistų pavergtos tautos amžinai neliks vergijoje. Aš tvirtai tikiu, kad ateis diena, kada pavergtos Rytų Europos tautos, jų tarpe ir Latvija, Lietuva ir Esti-

ja, nusikratys komunistų vergijos. Tačiau kalbant apie laisvės galimybes, negalima pamiršti vieno, ir labai svarbaus, dalyko, tai kaip ilgai tęsis pavergtuose kraštuose esama padėtis ir ar per tą laiką, kol ateis išsilaisvinimas, nebus sunaikinti pavergtų tautų žmonės. Pasitikėkime, kad Aukščiausias neleis, kad tokia žiauri neteisybė paliestų milijonus nekaltų žmonių!

— Kokie Ekscelencijos būtų lankėjimai šia proga mums, lietuviams, ir ko apskritai visi Pabaltijo tautų žmonės turėtų laikytis?

— Firmiausia — likti ištikimais savo Tautoms. Išlaikyti savo kalbą, papročius bei tradicijas, tikėjimą. Specialiai lietuviams pasakyčiau atsiminti jų Dainiaus Maironio pasakymą: Per skausmus į garbę.

VYSK. J. RANCANS su Clevelando lietuviais ir latviais, svečio pagerbimo proga.

BISHOP J. RANCANS meets with Cleveland Latvians and Lithuanians in event honoring him. Foto A. Nesporas

Aš esu įsitikinęs, kad dėlei mūsų tautų dabartinio skaudaus likimo žymia dalimi esame kalti mes patys. Jeigu nepriklausomybės metais mūsų valstybių vairuotojai būtų pramatę tuos pavojus, kurie visą laiką mums grasino ir būtų sudarę stiprią Pabaltijo Valstybių Sąjungą, į kurią būtų įtraukta ir didvyriškoji Suomija, tada mes būtume turėję kietą kumštį, ir, tikėkit man, vargu ar sovietai būtų kesinęsi į mūsų kraštų laisvę. Taigi ateityje, sakyčiau, keltume Lietuvos, Latvijos, Estijos ir Suomijos kraštų Sąjungos mintį ir ta kryptimi darbuokimės. Nebepakartokime senų klaidų. Mano manymu, tai ir būtų vieni svarbiausių visų mūsų uždavinių, apie kuriuos turėtume mąstyti dieną ir naktį! Ir ne tik mąstyti, bet ir konkrečiai juos vykdyti

Visų mūsų žurnalo skaitytojų vardu dėkojau aukštam svečiui už pašnekesį bei iškeltas mintis. Šios šviesios asmenybės visuomeninės veiklos patirtis ir santūri politinė išmintis daug ko gali pamokyti ir politikuojančius bei dirbančius Lietuvos vadavimo darbą.

PASTOVIOS TAIKOS SĄLYGOS

Atkelta iš 11 psl.

skyrė nuo kiekvieno nukariautojiško fanatizmo. Tos religijos vartotos priemonės nieko žmoniško savo esmėje neturėjo, nes jos pagrinde buvo neapykanta ir pagieža prieš kitatikius.

Žmonių santykiuose reikėtų vadovautis meilės įsakymu: "Mylėk savo artimą, kaip pats save." Ši meilė yra įmanoma tik absoliučioje socialinėje lygybėje. Kiekvienas žmogus yra artimas. Vergas artimo meile negali mylėti savo šeimininko, nei šeimininkas savo vergo. Kai valdovas myli savo pavaldinį, ar šeimininkas myli savo vergą, tai jis daro jam malonę. O vergas žemintų savo valdovą ir lygintų jį sau, jei tą savo meilę reikėtų. Lygiai praktikoje tokios meilės dažnai negali reikšti nei skirtingų religijų, nei skirtingos pasaulėžiūros žmonės. Iš to seka, kad tokios meilės mes negalime reikšti kitaip, kaip tik sutapatindami savo reikalus su artimo reikalais. Kai skelbdami meilę darome malonę tai ne tik prieštaraujame tam artimo meilės dėsniui, bet patys save keliame į aukštesnės būtybės padėtį, nes tik dievybė gali daryti gera nieko neskriausdama. Meilės ir socialinės darnos sąlyga yra tik viena, ir būtent — socialinė lygybė.

To siekti būtų galima tik keliant visos žmonijos gyvenimo lygį, tik kreipiant visos žmonijos įstangą į žemės turtų ir paslapčių užvaldymą, kur kaip tik slypi visų nesantaičių ir socialinės neteisybės šaltiniai. Niekas taip žmogaus orumo nežeidžia, kaip skurdas, ir nėra pasaulyje didesnės neteisybės, kaip socialinė nelygybė ir neteisybė. Tą nelygybę reikėtų suprasti plačiau: luomuose, tautose, spalvose, kur tik jina yra sutinkama. Juk ir tautos, kaip paskiras žmogus, yra galingos ir skurdžios, skriaudėjos ir skriaudžiamos. Visur silpnėsnis teisių ir balso neturi. Gal dėl to lygybės dėsniui turėtų paliesti vienu metu ir kolektyvus, ir individą. Nelygiateisėje bendruomenėje negali būti lygiateisio individas.

Kaip minėta, dabar didžiausio gyvastingumo žmonijos apjungime rodo komunizmas. Jis tačiau daro dvi pagrindines klaidas, ir greičiausiai dėl to, kad pradėjo tapti kūnu tau-

kai valdoma ir kur luominiai skirtumai buvo ir tebėra labai aštrūs: socialiniuose santykiuose neišjungtos varžybos ir neatsižvelgiama į žmogaus įgimtus dalykus. Prigimtis nekinta. Neatsižvelgti į prigimtį yra lygu dirbtiniu būdu pakeisti vijoklinių augalų kryptį. Klasinė neapykanta yra tosios doktrinos pagrindas ir stumiamoji galia, dėl to ji vien smurtu ir teroru tesilaiko. Ta sistema liberalėti negali, nes tai būtų jos tikrasis galas. Revoliucija yra labai panaši į kitą pusę atsuktą spyruoklę, kuri, peržengus ribą, trūksta, arba grįžta vėl į seną padėtį, bet pertempta į priešingą pusę ji taip pat nustoja savo pirmąjį stangrumą, tai yra, ji netenka atsparumo negerovėms ir lengviau jas priima. Tikra pažanga yra galima tik evoliucijoje, nes joje, nors kartais ir nesąmoningai, žmonija visada ejo į tebeina viena kryptimi. Ir ta materialinė ir dvasinė pažanga, kuri eina per visas valdymo sistemas, kaip tik turi du veiksnius: laisvę ir gerbimą.

Mūsų laikais buvo jaučiama tendencija valstybės formai išsigimti dviem kryptimis: tautiniu ir tarptautiniu socializmu. Abi reikalauja iš žmogaus besąlyginio paklusnumo sustabintai valstybei. Labai įdomu pastebėti, kad tos dvi valdymo formos skelbėsi nesąžiningos eksportui. Čia jos buvo nuosirdžios, nes visa, kas už jų, yra tik mėsas valstybės pabaisai auginti. Tarp nacizmo ir komunizmo yra tik tas skirtumas, kad pirmasis buvo atviras ir savo kėslių neslėpė, o antrasis tautinius siekius gobė ir tebegobia socializmo bei tarptautiškumo skraistėmis.

Kiekviena pasaulėžiūrinė sistema yra pasmerkta išsigimti ir žūti. Ji negali turėti tikslo siekti žmogaus laisvės, nes tuo pačiu ji pati sau prieštarauja. Pasaulėžiūrinės sistemos gyvenimas yra trumpesnis už tautinės valstybės gyvenimą, nes tautiškumas yra daug artimesnis žmogaus prigimčiai ir dėl to patvarėsnis už pasaulėžiūriškumą. Tautybė išsilaiko šimtus ir net tūkstančius metų, o pasaulėžiūra ilgai nepatveria. Čia gali būti pavyzdys ir prancūzų revoliucija, kuri greit išsigimė į imperiją. Panašus procesas, tik daug platesniu mastu vyksta ir rusų revoliucijoje. Ji laikosi teroru, bet tasai teroras, nors pergyveno kelis labai kritingus momentus, negali būti amžinas, jis, jei pati sistema negrius ir taip vadinamas kapitalistinis apsupimas susilpnės, likimiškai turės liberalėti ir pati sistema irti. Iš to pigių iluzijų nereikėtų daryti, nes tosios sistemos siekiai labai platūs, tai gali josios gyvastingumas ir gana ilgai nusitęsti. Galop yra istorijoje pavyzdžių, kai tironiška valdžia patveria daugiau nei šimtą metų.

(Pabaiga kitame nr.)

Atsiųsta paminėti

Antanas Škėma, **Pabudimas**. Drama. Išleido Terra, 3333 So. Halsted St., Chicago, Ill., 1956. 64 psl. Kaina nepažymėta.

Simas Sužiedėlis, **Kunigas Jonas nuo Kryžiaus**. Kunigo Jono Švagždžio biografijos metmens. Brooklyn, N. Y., 1956. Gausiai iliustruota. Įrašta kietais viršeliais.

Barnabas Ign. Mikalauskas, **KELIOS MINTYS ŽURNALISTUI**. Paskaita. 16 žurnalistų S-gos N. Y. skyriaus leidinys. L. psl.

Anglų-Lietuvių kalbų žodynas, redagavo V. Baravykas, išleido Terra, Chicagoje.

Žodynas kišeninio formato, apima apie 20.000 žodžių su nurodytu žodžių ištariu, geografinių pavadinimų ir vardų žodynėliu. Kietais viršeliais, gerame popieriuje, 368 psl., kaina \$4.00. Gaunama Terroje, 3333 So. Halsted St., Chicago, Ill., pas platintojus ir LD administracijoje.

EDUARDAS · TURAUSKAS

Atkelia iš 5 psl.
kretaus nepasiekiamame, bet eikvojame laiką ir energiją ginčams apie vienybę.

— Gal vis dėlto Jūs, kaip Nepriklausomos Lietuvos diplomato šeimos narys ir visuomenininkas, galėtumėte konkrečiau pasisakyti dėl mūsų „veiksnių“ savitarpio ginčų?
— Mano išmanymu, kaip vienu, taip ir kitu galima konstatuoti geroką perdėjimo ir savo vaidmens pervertinimo.

VLIKas savo gyvavimo pradžioje bus perdėjęs, norėdamas „patikrinti“ valstybės testinumą tremtyje. Iš čia kilo daug nesusipratimų, polemikos ir kartėlio be jokios naudos pačiam Lietuvos laisvės reikalui.

Lygiai perdėjo ir diplomatai su apokrifiniais „Kybartų aktais“, su „šefo“ institucija ir t. t.

Realiai žiūrint į reikalą, negalima neatsižvelgti į tai, kad dar tebeveikiančios mūsų Atstovybės ir jų diplomatinis personalas išimtinai priklauso nuo to krašto vyriausybės, kur jie buvo akredituoti, vienokios ar kitokios valios. Kol tos vyriausybės valia yra palanki, tol yra ir atstovybė, kai tik valia pakistų — jos nebebūtų, kaip kai kur jau ir nebėra. Ir dėl to neįvyktų jokio konflikto tarp dviejų suvereninių kraštų, jokio „diplomatinių santykių nutraukimo“... Pasilikti tik tuščia vieta...

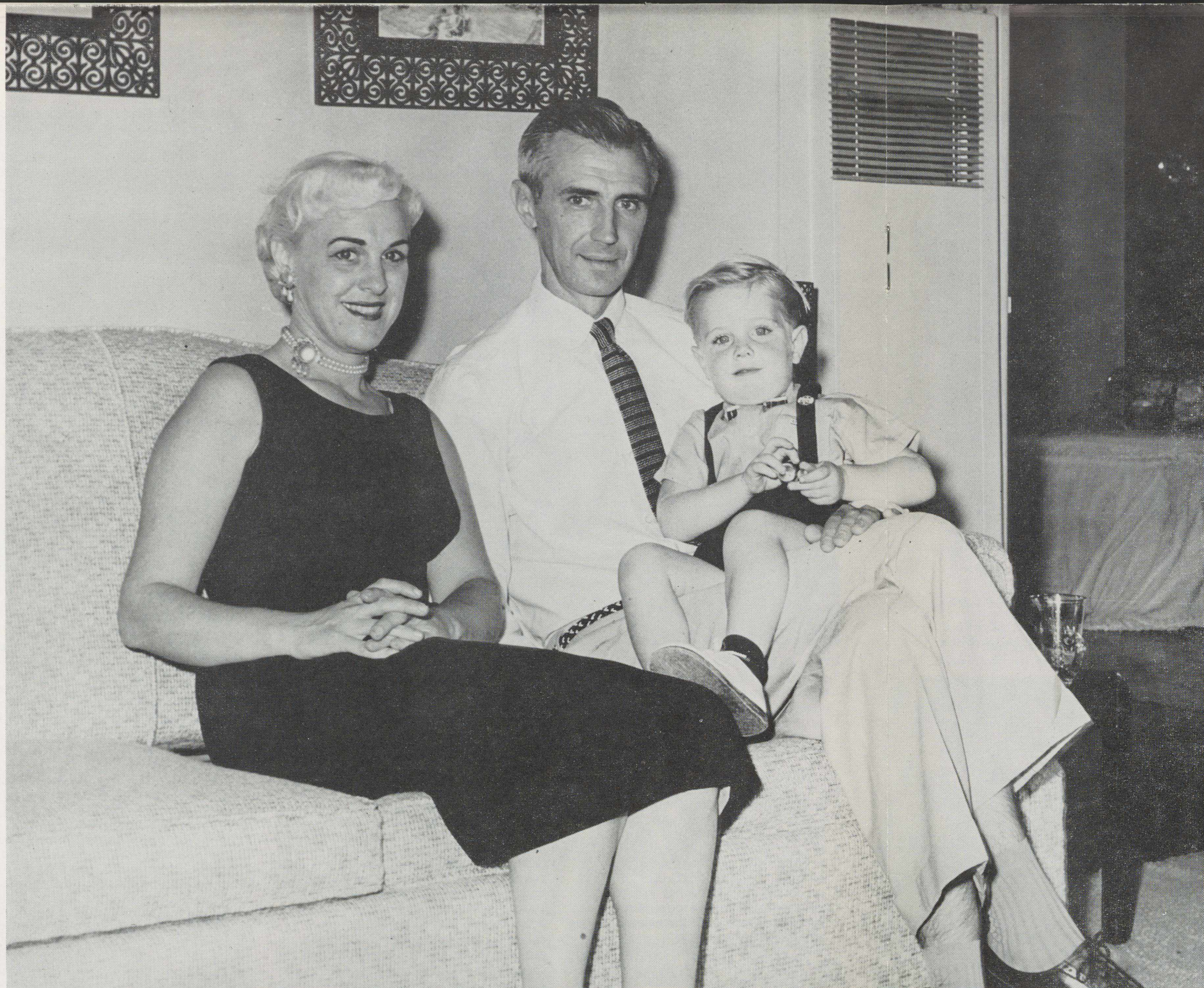
Ilustracijai tebūna leista paminėti pavyzdėlį iš mano patirties. Kai 1946 m. Šveicarijos vyriausybė paakino mus uždaryti savo, per visą karą šiaip taip vegetavusią, Pasiuntinybę, Dr. Jurgis Šaulys (dabar jau miręs), kuris buvo apsisprendęs pasilikti gyventi Šveicarijoje, neišdrįso dėl to net mažiausio protesto pareikšti ir pasirašė atitinkamą „protokolą“. Tiksliai man, jo antininkui Šveicarijoje, kadangi buvau pasiryžęs palikti tą kraštą, buvo įmanoma, protesto ženklui, atsakyti pasirašyti siūlomą protokolą.

Argi tokiomis aplinkybėmis nėra perdėjimas kalbėti, dargi su aplombu, apie „Valstybės testinumą“? Gal kiek lengviau suprantama, kai reikalą dirbtinai pučia patys suinteresuotieji, kuriems tatau, įvairiais titulais, sudaro pragyvenimo šaltinį ir pagrindą, bet kai to darbo imasi tariamai rimti spaudos organai ir laikraštininkai su žinomais vardais, atrodo daugiau negu keista.

— Teko nugirsti, kad pradėjote rašyti savo atsiminimus — ar tai tiesa ir kokio pobūdžio jie bus?

— Tiesa. Bičiulių, ir ypač žmonos, raginamas, pradėjau rašyti. Atsiminimai apims politinio, visuomeninio ir diplomatinio darbo sritis. Medžiagos turiu daug ir įvairios. Tikiuosi, jie bus... kai kuriais atžvilgiais „pikantiški“, nes atsisakėsi kai kurie visuomenės ligi šiol nežinomi užkulisiai prieškarinių ir karo metų įvykių... Savo atsiminimus esu pasiryžęs parašyti ne „iš galvos“, ar „iš piršto“, ar „iš rankovės“, kaip kartais padaroma, bet pasiremdamas dokumentine medžiaga ir aprašomųjų įvykių metu vestais užrašais. Manau, kad tatau įneš daugiau tikrumo ir tvirtumo į įvykių vertinimą. Kai kam, be abejo, tai gal ir nepatiks, bet... pagal lotynų pasakymą: „Amicus Plato, sed magis amica veritas“, — baigė min. Turauskas.

Padėkojė už atviras mintis, ko respondentas pareiškė viltį, kad ministeris nepagailės pluošto atsiminimų ir „Lietuvių Dienoms“.

JUOZUKAS - Joey Scott - trejų metų filmų aktorius su savo tėvais Helen ir Juozapu Šidlevičiais, Lynwood, Cal.; jie yra „Lietuvių Dienų“ skaitytojai.

JOEY SCOTT with his parents Helen and Joseph Šidlevičius in their Lynwood, Calif. home. Foto P. Jasiukonis

MAŽASIS AKTORIUS JUOZUKAS

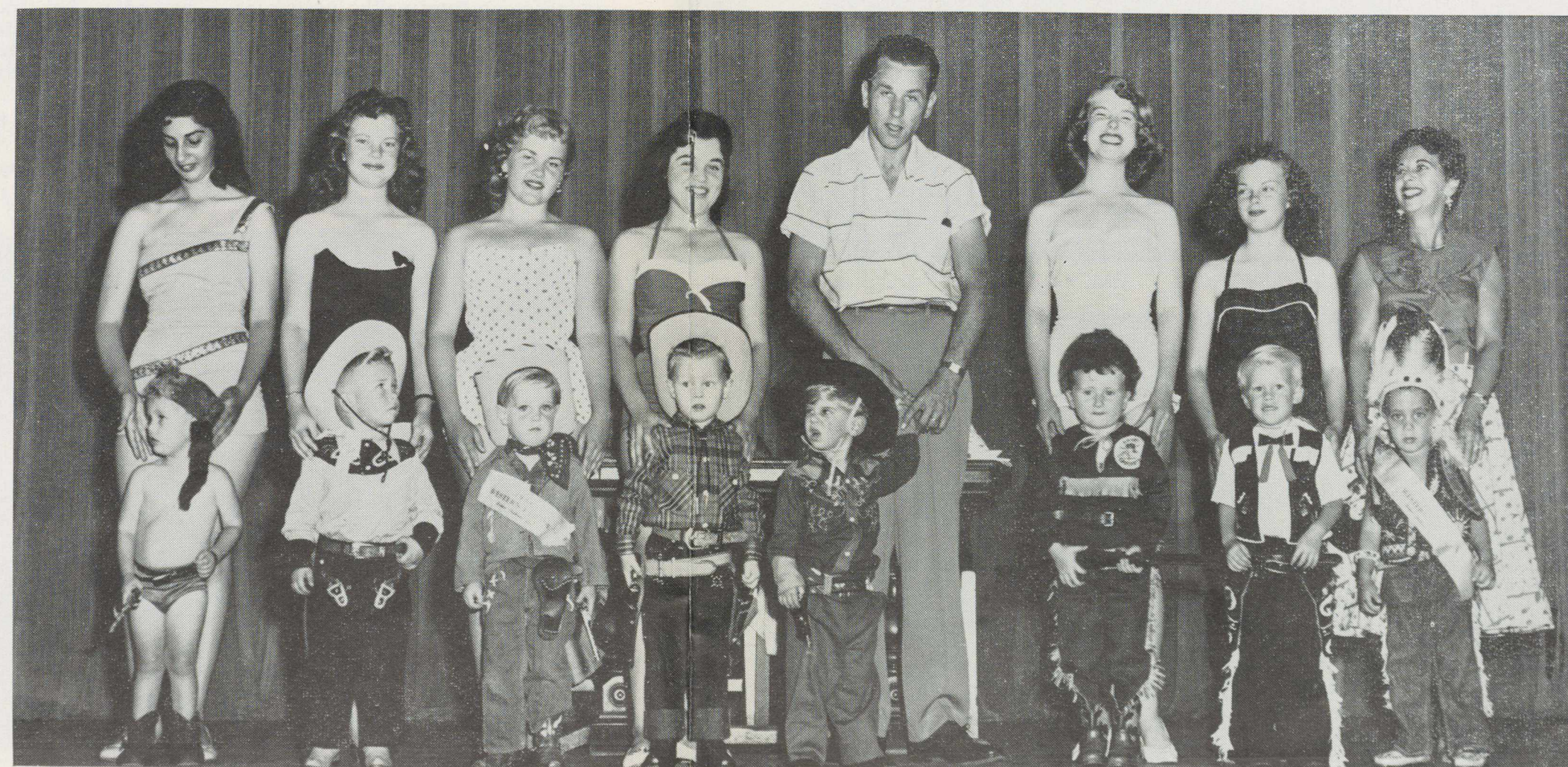
Greta keletos „senųjų“ lietuviškų žvaigždžių Hollywoodo filmų pramonėje turime ir vieną visai jauną „žvaigždutę“ — vos trejų metų vyrą — Juozuką Šidlevičių, filmų pasaulinį įėjusį Joey Scott vardu.

Jo tėvas Juozapas Šidlevičius yra gimęs 1916 metų gegužės mėn. 9 d. So. Boston, Mass. Jis gerai kalba lietuviškai, prenumeruoja lietuviškas spaudas, lankosi į lietuvių parengimus. Nuo 1952 metų gruodžio jų šeima atsikėlė į Los Angeles, Calif., kur ir dabar gyvena. Šidlevičiaus profesija — įrankių gamintojas (tool die maker).

Juozapo tėvas, t. y. mažojo Juozuko Joey Scott senelis, dejas, buvo ne Walter Scott, romanų rašytojas, bet lietuvis ūkininkas Simonas

JOEY SCOTT — JUOZUKAS ŠIDLEVIČIUS — trečias iš kairės, laimėjęs „Mėlynąjį kaspiną“ Western filmų vaikų konkurse garsiajame Hollywood Bowl, 1956 m. bal. m.

JOEY SCOTT (JUOZUKAS ŠIDLEVIČIUS), third from left, won blue ribbon at children's contest in Hollywood Bowl in Hollywood in April of last year.

JUOZUKAS ŠIDLEVIČIUS — JOEY SCOTT įvairiuose filmuose ir gyvenime (vidury). JOEY SCOTT in roles in several films.

Šidlevičius, gimęs ir augęs Trakų a. Semeliškių vals., žilvičių kaime, iš kur į JAV-bes atvyko 1901 metais. Juozapas Šidlevičius 1931 metais buvo nuvykęs aplankyti savo tėvų gimtinę, kuri bemaž rėmėsi į lenkų demarkacinę liniją. Lietuvos apilankymas sustiprino jo lietuvišką dvasią, suteikė naujų įspūdžių. Stebino jį Nepriklausomos Lietuvos padaryta pažanga. Aplankytoji Lietuva buvo visai nebepanašė į tėvo nupaskotą atsilikusį, rusų engiamą kraštą. Juozapo motina Domicele Ablozevičiūtė - Šidlevičienė kilusi nuo Panevėžio.

Mažąjo Joey Scott motina Helen Regan - Šidlevičienė yra airių-škotų kilmės amerikietė. Gyvendama So. Boston'e, Mass., ji dažnai atsilankydavo į lietuvių parengimus ir piknikus, kur susipažino su Juozu ir už jo ištėkėjo. Ji moka keletą sakinių lietuviškai, jaučia labai daug šiltų simpatijų lietuviams ir didžiuojasi, kad jos sūnelis turi „pusę lietuviško kraujo“. Pažadėjo jaunojo filmų pasaulin einančio sūnelio biografiškai žymėti, kad „jo pusė yra lietuviška“.

Helen Šidlevičienė ilgoką laiką dirbo kaip modelis. Tas jos ryšys su foto kamera paskatino kreipti dėmesį į Juozuką. Vos pusantros metų sulaukęs jis jau buvo fotografuojamas spaudai.

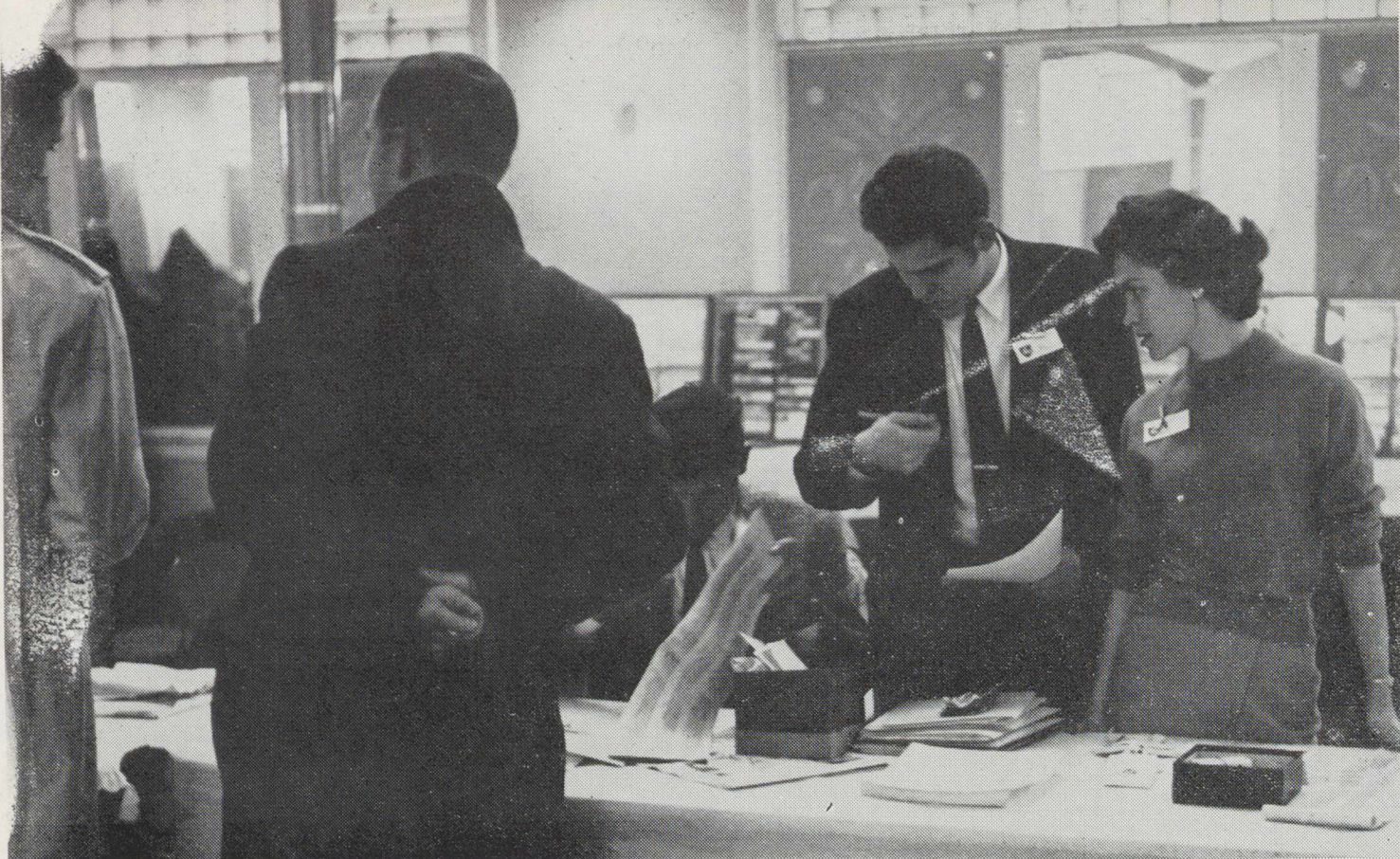
Juozukas Šidlevičius gimė 1953 m. rugpjūčio 19 d., Lynwood, Calif., Los Angeles priemiesty. Jis yra dalyvavęs televizijos filmose The Christopher Story ir Papoose, 1956, serijinėje filmoje The Millionaire, taip pat keliose reklaminėse filmukėse, kurių pažymėtina Kellogg's Nedideles roliukės turėjo Universal-International, Republic, 20th Century-Fox ir Sam Goldwyn studijų filmose. Tarp kitų, Joey pasirodo ir 20th Century-Fox studijos filme „The Girl Can't Help It“, su Jayne Mansfield ir Edmond O'Brien.

Alg. Gustaitis

JUOZUKAS vaidina Amerikos kūrimosi film „Papoose“ (indėniškai tas žodis reiškia „indėnų vaikas“).

JOEY SCOTT in film „Papoose“.

REGISTRACIJA. Suvažiavime dalyvavo virš 200 studentų iš įvairių JAV vietų nuo Atlanto iki Pacifiko.
REGISTRATION.

IŽDININKO PRANEŠIMAS. Skaito centro valdybos išdininkas J. Liubinskas.
TREASURER REPORTS.

♦ **PREZDIUMAS:** Daiva Karaliūtė, N. Y., sekretorė, Vaclovas Kleiza, Urbana, pirmininkas, Sigita Bobelė, N. Y., pirmininkas, Gražina Stepaitytė, Chicago, Ill., sekretorė.
STUDENT PRESIDUM.

SUVAŽIAVIMO ATIDARYMAS. Kalba Liet. Studentų Sąjungos JAV pirm. J. Karklys. Kairėje — S. Bobelis, vienas iš suvažiavimo pirmininkų.
FORMAL OPENING of Lith. Students Convention, Chicago, Illinois.

RYŠKIEJI VEIDAI: pirmoje eilėje L. Sabaliūnas, antroje eilėje (iš k. į d.) J. Končius, R. Babickas, E. Šulaitis, R. Mišauskas, D. Karaliūtė, V. Kleiza.
STUDENT AUDIENCE at Convention.

(Foto J. Karklys)

LIETUVIŲ STUDENTŲ SĄJUNGOS METINIS SUVAŽIAVIMAS

Padėkos Dienos savaitėje,
Chicago, Illinois

Foto reportažas — Vyt. Valaitis

Posėdžiai. Paskaitos. Studentijos reikalų svarstymas.

Be organizacinių klausimų paminėta Sąjungos 5-rių metų gyvavimo sukaktis. Baigtas literatūros konkursas. Svarstyta "Lituanus" leidimo reikalai.

Suvažiavimas kreipė dėmesį į ateinančias studentijos eiles. Studentijos darbams paryškinti surengta akademinės spaudos paroda.

BIČIULIŠKA NUOTAIKA PIETŲ METU.

VIDURY, dešinėje
VIENO POSĖDŽIO DETALĖ. Gale matyti mandatų komisijos nariai: R. Mišauskas, Chicago, Ill., R. Minkūnas, Cleveland, Ohio, R. Kontrimas, N. Y.

ŽEMAI
DELEGATŲ IR SVEČIŲ klauso pranešimų.

RIGHT & BELOW:
LITHUANIAN STUDENTS dine, listen, and take part in general discussion at conv.

DAILININKAS ANTANAS RŪKŠTELĖ su žmona Elena, Los Angeles, Calif., praėjusių metų pabaigoje atšventęs 50 metų amžiaus sukaktį. Ta proga Dailininkų Draugija Chicagoje surengė Rūkštelės meno darbų parodą, trukusią beveik visą gruodžio mėnesį. Paroda sulaukė gero spaudos ir žiūrovų įvertinimo, dalis paveikslų buvo nupirkti.

A. Rūkštelė yra ne tik dailininkas tapytojas, bet ir meno teoretikas, baigęs aukštąjį mokslą ir dirbęs V. D. muziejuje kaip liaudies meno specialistas. Spaudoje yra rašęs teoretiniais meno ir kultūriniais klausimais, visuomenės darbe reiškiasi kaip organizatorius.

ARTIST ANTANAS RŪKŠTELĖ and wife Elena, Los Angeles, Calif. He is fifty years old this year. Rūkštelė's paintings were on exhibit in Chicago during the month of December. Showing was sponsored by the Chicago Artists Society. Foto P. Jasiukonis

KA VEIKIA SKAITYTOJAI

— **Paulius Jurkus**, Brooklyn, N. Y., jauniosios kartos rašytojas, laimėjo šių metų "Draugo" romano premiją (\$1.000) už romaną "Smilgaičių akvarelė".

— **A. Dundzila**, Los Angeles, Calif., nuo šio numerio tvarko LD medžiagą, kuri liečia aukštuosius mokslus einantį jaunimą ir jų asmeninę, mokslinę bei organizacinę veiklą.

— **Bronė Skirienė**, Burbank, Calif. RK-SA 42-os kuopos fin. sekretorė, daugiausia pasidarbavo prirašant Susivienijimui naujų narių ir sudarant reikalingą kvotą (25 nauji nariai, 25.000 apdraudos suma), tuo laimėdama kuopai aukščiausią dovaną — stipendiją.

— **Walter Mačinskas**, neseniai atvyko iš Kanados į Los Angeles ir čia apsigyveno.

— **Algirdas Pivaronas**, **Pivaronas Duonos Kepyklos** savininkas Chicagoje, **Al Kumskis** su žmona **Phyllis**, žinomą Demokratų partijos veikėjai, ir ponis **Elena Rimkienė** švenčių atostogas praleido Los Angeles, Calif. ir Mexico City, Mexico.

— **Marijė Biržiškaitė-Žymantienė** su vyru atvyko pas seserį ir tėvą prof. Biržišką į Los Angeles, kur ji pasiliko ilgesniam laikui. Prof. Žymantas grįžo į Londoną. Jiems atvykti leidimus gauti padėjo kun. J. Kučingis, tarpininkaujant sen. Kuchel.

— **Juozas Andrius**, naujojo Lietuvos žemėlapio autorius, su žmona iš Bostono persikėlė gyventi į Los Angeles, Calif.

— **J. Kilmoniuvi**, Hollywood, Calif., padryta operacija. Po pavykusios operacijos Kaiser ligoninėje ligonis pamažu taisosi.

— **Algirdas Gustaitis** Los Angeles Dai-

lijų Menų Klubą pirmininkavo pagal tradiciją nuo susirinkimo, praėjusiais metais lapkr. mėn. pas buv. pirmininką dail. A. Rūkštelę. Klubas s-mo programą sudarė E. Tumienės, Brazdžionio ir J. Tininio kūryba ir Gustaičio pranešimas apie filmų naujenas. Sausio 5 d. susirinkime pirmininke išrinkta Danutė Mickutė-Mitkienė.

— **Dr. Marija Gimbutienė**, Boston, Mass., mokslinių studijų reikalais per Naujuosius Metus atvyko į Los Angeles, Calif., dalyvavo inžinierių surengtam Naujų Metų sutikime, lankėsi University of Los Angeles, svečiavosi pas pažįstamus ir sausio 5 d. Dailių Menų k. sus-me skaitė paskaitą.

— **Kun. B. Mikalauskas**, Brooklyn, N. Y., "Darbininko" red. narys, atšventė savo 20 metų žurnalistinio darbo sukaktį. Minėjimą surengė N. Y. žurnalistų skyrius. Kiekv. minėjimo dalyviui suakutvininkas užrašė savo ką tik išleistą brošiūrą "Kelios mintys žurnalistui".

— **Dr. Z. Brinkis**, gyvenęs Ispanijoje ir prisidėjęs prie lietuviškosios radijo valandėlės Madride, Lietuvos Fronto veiklas, atvyko gyventi į JAV-bes.

— **Dail. Ada Korsakaitė** ir stud. Dalė Karaliūtė, New York, Kalėdų švenčių proga buvo grįžusios į Los Angeles ir čia praleido visas šventes. Dail. Ada Korsakaitė susitarė su Elena Tumiene dėl jos išleidžiamo poezijos rinkinio "Šventieji ir karaliai" iliustravimo.

— **Solistė Izabele Blauidžiūnaitė-Motėkaitienė**, Chicago, Ill., įgiedojo į plokšteles keletą populiariųjų kalėdinių giesmių, kurias išleido praėjusioms Kalėdų šventėms.

— **Muz. B. Budriūno** kūrinį koncertas

~~~~~

ANNOUNCING

A SONG RECITAL

by

Florence Korsak

St. Casimir's Parish Hall,
2716 St. George St., Los Angeles,
January 27, 1957.
Recital will begin promptly
at 5:30 pm.

Miss Korsak will sing
songs by Gluck, Handel, Budriūnas,
Jakubėnas, Gailevičius, Banaitis, Pa-
derewski, and others.

Miss Korsak will be accompanied
at the piano by **George Malloy**.

~~~~~

įvyksta vasario 2 d. 7,30 val. vakaro Los Angeles liet. parapijos salėje. Dalyvauja pats Budriūnas, solistė H. Swaggart, Algimantas Motiekaitis ir Budriūno vad. Šv. Kazimiero par. mišrus ir moterų chorai ir vyrų kvartetas. Didesnė programos dalis bus atliekama pirmą kartą.

— **Dail. J. Kaminskas** iš Vokietijos atvyko į JAV-bes ir apsistojo Chicagoje. Jis tremtyje iš atminties atkūrė savanorių vėliavą žiūr. LD 1956 m. lapkr. mėn. viršelį. Lietuvoje dail. J. Kaminskas gyvena Panevėžyje ir turėjo dailės dirbinių paroduotuvę Juostą. Jis pradėjo reikštis grafikoje, darė "Ateičiai" viršelių ir iliustracijų.

— **ALT Sandaros** 51 kuopa Los Angeles surengė buv. prezidento **dr. Kazio Griniaus** 90 metų gimtadienio minėjimą 1956 m. gruodžio 15 dieną. Minėjime dalyvavo dr. Griniaus žmona Christina Grinienė ir jų sūnus Liutas, kurie dabar yra apsigyvenę Arlington, Calif. Į minėjimą atsilankė nemažai velionies bendraminčių.

— **J. Tininis** gruodžio 9 d. Los Angeles atkū susirinkime skaitė paskaitą apie Šalkausio gyvenimą ir jo filosofiją. Meninėje dalyje stud. Dalilė Valančiūtė, Žibutė Balsytė, Violeta Mitkutė, Rita Medziukaitė ir Antanas Polikaitis koncertiniu būdu atliko Brazdžionio poemą "Vaidila Valiūnas" vaidinimą.

— **Kun. Dr. P. Ragažinskas**, profesoriaus Tolimos universitete, Kolumbijoje, rašo ispanų kalba studiją — Lietuvos renesansas Marijos Pečkauskaitės kūryboje. Autorius prašo tautos: parašyti ar rašomų studijų, atsiminimų ir kt. (Jo adresas: Universidad del Tolima, Ap. aereo 613, Ibague, Colombia).

— **Antanas J. Vasaitis (Vasiliauskas)**, So. Boston, Mass., dirbęs L. Enciklopedijos administracijoje, išlaikė žemės ūkio tyrimų mokslininko (Agricultural Research Scientist) egzaminus ir nuo sausio pradžios pakviestas dirbti į valst. miško produktų laboratoriją Madison, Wisconsin. Lietuvoje Vasaitis dirbo medžio pramonėje ir buvo Vilniaus un-to Miškų mokslo dėstytoju.

— **A. Gaigalas**, Philadelphia Bendruomenės Balso vadovas, atšventė 50 metų amžiaus sukaktį.

~~~~~

LITHUANIAN REALTY COMPANY

Charles Luksis, Realtor

Phone: NO - 41733
2648 Griffith Park Blvd.,
Los Angeles, Calif.

Mielai patarnauja norintiems pirkti-parduoti namus ir sklypus; apdrausti automobilius, namus ir kitokį turą; gauti paskolas.

Atlieka notaro darbus.

Bendradarbiai:

B. Budriūnas — P. V. Raulinaitis

~~~~~

SOLISTĖ FLORENCE KORSAK, Los Angeles.
SINGER FLORENCE KORSAK, Los Angeles, Calif.

— **Ligoniu laikraštis** siuntinėjamas nemokamai. — "Europos Lietuvis" (Nr. 37) rašo: "E L-vio" Administracijai vienas skaitytojas, gavęs pranešimą, kuriame prašoma atsiskaityti už siunčiamą jam laikraštį, atsakė labai gražia rašysena: "Sumokėti negaliu ir prašau laikraščio siuntimą sulaukyti, kadangi neseniai pirkau automobilį už 675 svarus ir, galite suprasti, pasidariau šiek tiek skolingas..." "

Administracija praneša, jog laikraštį jam siuntinės nemokamai "kaip ligoniu".

PETRAS NARUTAVIČIUS, inžinierius-elektrikas, mires pernai metais, lapkr. 17 d. Medelline, Kolumbijoje. Po iškilmingų pamaldų, kurias atlikė kun. Tamošiūnas salėziečių bažnyčioje, buvo gausaus lietuvių kolonijos būrio palydėtas į kapines, kur karstas, tautinė vėliava pridengtas, tautiečių rankomis nuneštas į amžino poilsio vietą.

Inž. P. Narutavičius, gimęs 1885 m., gimnazijos mokslus ėjo Mintaujoje ir Petrapilyje. Petrapilyje baigęs Politechnikos Institutą, ten pat dirbo kaip garo turbinų konstruktorius, vėliau, Smolenske 1911-18 m. buvo technikos depart. vedėju, kartu su P. Matulioniu organizavo technikos kursus tremtiniais lietuviams. Nepriklausomoje Lietuvoje tarnavo Pramonės ir Finansų ministerijoje įvairiose provincijos vietose projektavo elektros stotis, buvo techniniu ekspertu miesto valdybos byloje su belgų elektros bendrove, buvo Vilniaus elektros stoties direktorium ir kt.

Kolumbijoje tarnavo elektros įmonėje Medelline, vėliau dirbo Anchicaya hidro-elektros gamykloje ir kt.

Liko žmona I. Narutavičienė, L. D. bendradarbė, kuri netrukus persikelia gyventi pas dukterį, gyvenančią JAV ir dirbančią Miami bibliotekoje.

THE LATE Eng. PETRAS NARUTAVIČIUS, Medellin, Colombia.

SESSION OF THE CAPTIVE EUROPEAN NATIONS in Strasbourg, 1956. Raising Lithuanian flag (third from left) is Col. J. Lanskoronskis, Paris, France.

PULKININKAS J. LANSKORONSKIS, trečias iš kairės, pakelia Lietuvos vėliavą, pradedant Pavergtųjų Europos Tautų sesiją Strasboure, 1956 m. bal. mėn. 12-15 d.

AGAINST INTERNATIONAL CRIME

V. VAITIEKŪNAS, New York, N. Y.

As you know, our Assembly adopted on November 7, 1954, a Report and a Resolution on deportations. Bringing to the attention of the United Nations and of the free world the concrete data on Soviet deportations, the Assembly appealed for intervention against the international crime of deportations as committed by the Soviet Union. The Assembly asked for return of deportees to their homeland; it also asked that those guilty of crime against humanity, against the principles of the UN Charter, against the Universal Declaration of Human Rights and against the regulation of the Genocide Convention be called to account. The Assembly repeated these demands on April 14, 1955, and June 22, 1955.

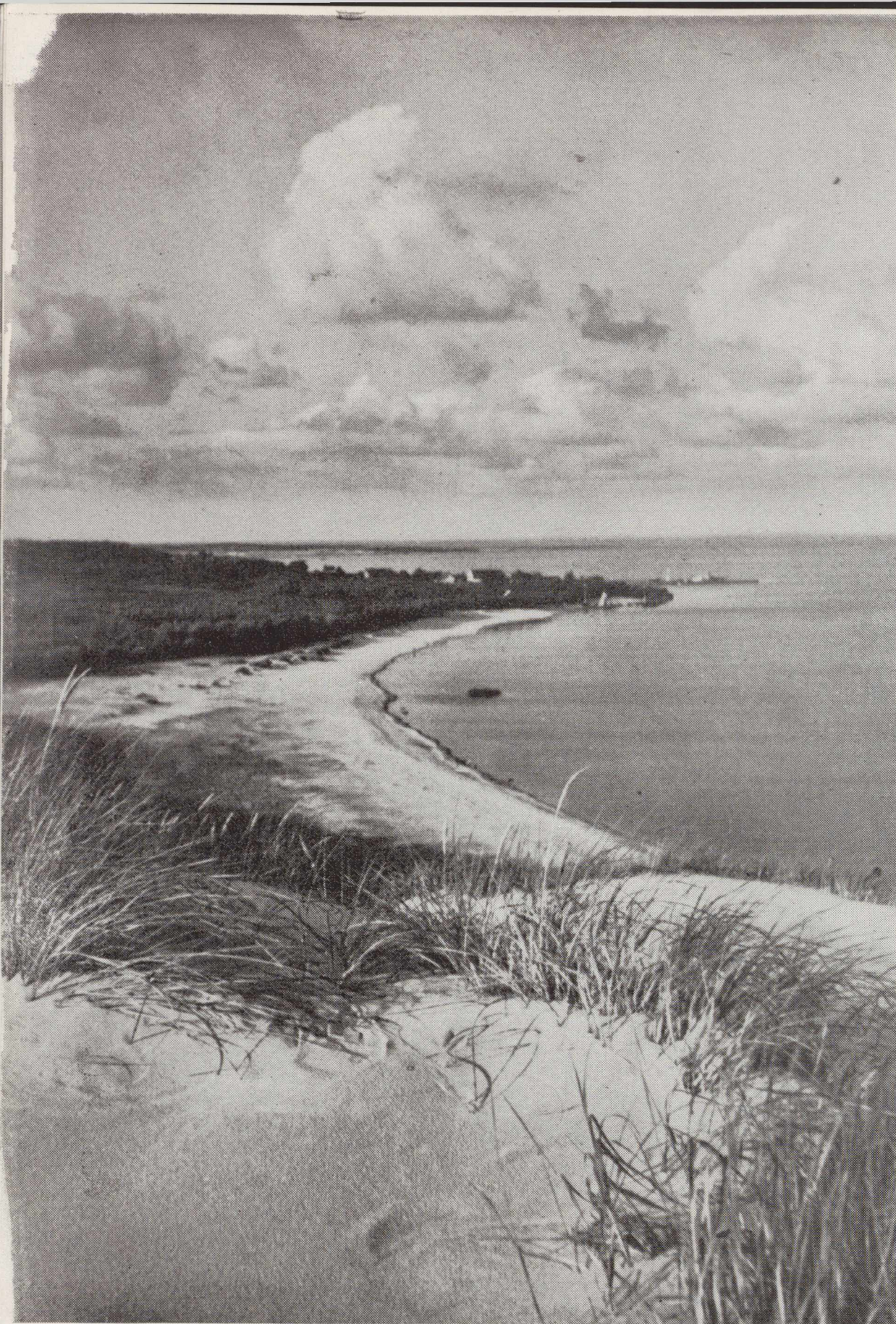
Today, we have to return again to the question of deportations because neither international crimes of deportations committed by Stalin have been righted, nor further crimes of deportations prevented. The same Serov, who in 1941, drafted in such an "exemplary" manner the so-called "Instructions Regarding the Manner of Conducting Deportation of the anti-Soviet Elements from Lithuania, Latvia, and Estonia", wherein he even did not forget to instruct his en-kavedists how a family head can be separated from his wife and children without attracting attention, the very Serov is carrying out the recent deportations from Hungary, Lithuania, and former territories of Poland and Romania. The only difference is that while the tions, slave camps, and genocide are political means used by the

deportations in the Baltic countries had been directed by Mr. Serov from Moscow, now he is in Budapest in person; when he wrote the above mentioned instructions he had been merely Commissar of State Security of the Third Rank and merely a deputy to Comrade Beria, now he has risen to the rank of General of State Security and Chief of the Security Committee of the Soviet Union.

The recent deportations present a question, whether the efforts of the Assembly to fight against the international crime of deportations had not been only a vox in deserto? Therefore, when I again speak today from this rostrum on the international crime of deportations, I ask myself the question, whether and to what extent have the efforts of this Assembly been successful? And I am glad to be able to state here that the answer to that question is undoubtedly a positive one.

It is true, the efforts of the Assembly did not bring about the liquidation of consequences of Stalin's international crimes. The dread name of Vorkuta is not mere memory of the Soviet nightmare. Up to now, the region of Vorkuta is still the largest complex of forced labor camps of deportees. With snow blanketing the Vorkuta area for nearly ten months of the year, some 300,000 of deportees from all Soviet-dominated countries endure incredible hardships. It is equally true that the dread names of Inta, Norilsk, Potma, Tayshet, Karaganda, Irkutsk, Verhne Uralsk, Ust-Vim, Petchora, Murmansk, Solikamsk, Narim, Achinsk, Mariinsk, Yeniseisk, Kingir, Alma Ata, Baikal, Kolima, Magadan, Kamtchatka, Sakhalin, and hundreds of other places in the Arctic region as well as in Siberia, Altay, Mongolia even today are not mere symbols of Stalin's crimes. Deportations

Speech by Mr. V. Vaitiekūnas, Member of the Lithuanian Delegation to the Assembly of Captive European Nations, November 29, 1956.

NIDA in a view from the sand dunes. This was a popular resort in free Lithuania.
NIDA iš aukštųjų kopų. Viena gražiausių Baltijos jūros vasarviečių.

collective dictatorship of Stalin's successors as well in their savage drive to destroy the spirit of freedom in human beings.

However, considering the public opinion of the free world and of the United Nations, a great progress was achieved. For instance at the Bandung Conference, the great statesman of India, Mr. Nehru, saw the situation in the Soviet-enslaved countries through the eyes of Moscow and its lackeys. Today, Mr. Nehru stands for investigation of the events in Hungary. We see that the United Nations are inclined to apply international law to the case of deportations from Hungary. We also see the rise of interest among South American and Asian nations about Soviet-captive countries and a sincere sympathy for their fight for liberation. Cuba, her delegate at the UN Mr. Portuondo, deserves to be considered a champion of the freedom fight of the Soviet-enslaved countries — Argentina, Uruguay, Iraq, National China, and other countries of Asia and Africa grew aware of the danger to the world emanating from Soviet Communism. It is up to our Assembly to keep this attitude and opinion alive and to strengthen it

by all available means. The turn in public opinion in favor of the captive nations is particularly noticeable in Western Europe. Of course, the general international constellation of the last months was of a decisive importance. However, the role of our Assembly should not be minimized.

We have no means at our disposal to force the Soviet Union directly to stop deportations and to return the deportees to their homelands and to their places of residence. However, the Soviets cannot ignore entirely the opinion of the free world or the forum of the United Nations. Therefore, we must appeal again and again to world public opinion, in particular within the United Nations, to come out in defence of observance of the basic human rights.

We must stand witness against Mr. Shepilov's — as he himself likes to say — gnustnuju lož (mean lies), that there have been no deportations from Hungary and Lithuania and elsewhere. We all remember well that when the UN Economic and Social Council was discussing forced labor in the Soviet Union, the Soviet delegate

THE "RYTAS" publishing house in Klaipėda.

Klaipėda. "Ryto" spaustuvės ir leidyklos rūmai, kur išleista nemažai lietuviškų knygų, dienraščiai Lietuvos Keleivis, Vakarai ir kt.

THE COMING TO LIFE OF KLAIPEDA

A. LYMANTAS, Montreal, Canada

The history of the city, castle and harbor of Klaipėda is very colorful and one of the most interesting on the Baltic. In 1252 the Livonian Order of the Sword in Latvia and the Order of the Cross in Prussia built the castle of Memelburg at the mouth of the Kuršiai Sea. According to old chronic-

insisted that there was no forced labor in the Soviet Union, that the allegations made were groundless, and the documents submitted as evidence by those who made the allegations were "defamatory, tendentious, inaccurate, false, even fabricated by German fascists." What Moscow thought of these statements and of its delegate in the light of Khrushchev's revelations at the 20th Communist Party Congress — we shall not know. However, the fact that Mr. Shepilov continues to use the Stalinist method in the case of recent deportations, shows that the myth of de-stalinization is buried.

To prevent the free world from being misled by Soviet lies, we have to present the facts and to repeat again and again that, if the world might live in peace — justice is imperative. No one must be incarcerated or deported without inception of punitive proceedings in accordance with due process of the law. In order that man be really man, he must be free. We are participants of the struggle for freedom and justice, and we are confident that our joint efforts combined with those of the free world against the evil of Soviet deportations will wear away the stone of Soviet tyranny drop by drop.

To the victims of Soviet inhumanity we can only say the free world knows your names. It knows about your fate. You are not forgotten. You are the conscience of the world. And the world also knows the names and deeds of those who commit the crimes in your and our beloved fatherlands.

les, this site had been earlier called Klaipėda (Lat. Cleupeda) by the Lithuanians. The goal of both orders was clear: the castle of Memelburg was to serve not only as a base for meetings of the two orders, but also as a means of crushing Lithuanian and Prussian resistance, since through Klaipėda, by way of the Kuršiai Sea and the Nemunas, passed the raw materials which the Lithuanians and Prussians needed for warfare as well as for peaceful uses. It was not enough that, for example, the Church appealed to all the believers of Western Europe not to send such a vital mineral as salt to the warring Lithuanians and Prussians. More effective means had to be found to isolate the Lithuanians and Prussians from the sea.

The Lithuanians were naturally in opposition to this. Many a time the castle of Memelburg saw the troops of Algirdas, Gediminas, Kęstutis and Vytautas. Many a time this German founded castle was razed by the Lithuanians. But whenever the Lithuanian forces withdrew or were engaged in wars elsewhere, the Germans rebuilt Memelburg anew. Later, around the castle, there began to develop a town with exclusively German inhabitants. Thus a German element was formed on native Lithuanian soil. Although the Lithuanians destroyed the city of Klaipėda itself in 1328, when the Lithuanian rulers turned away from the sea, Germanism, especially after the Moeln Pact, began to lend the city its hue. First to settle were merchants and artisans, who, after Lithuania became Christian, found excellent opportunities to develop their trades and business.

During the Polish-Swedish war (1629-1635) Klaipėda fell into Swedish hands. The commandant of the castle, wishing to destroy all possibilities of shelter for the Swedes, ordered two suburbs of Klaipėda burned. The fire got out of control and swept the rest of the city. Only the castle survived.

THE REFORMED CHURCH on Laukininkai Street, Klaipėda, Lithuania.
KLAIPĖDA. Laukininkų gatvė su Reformatų bažnyčia.

In 1709 all of Lithuania Minor, including Klaipėda, was stricken by plague. The plague was brought by the Swedish soldiers, who had been fighting the Poles and Saxons.

In 1757, after a siege, the castle and the city of Klaipėda were forced to capitulate to Russian land and sea forces. After relations with Russia improved, the two monarchs, Czar Alexander of Russia and Friedrich III of Germany met in the grove of Tauralaukis in Klaipėda in 1802.

When Napoleon occupied all Prussia, the above mentioned German king with Queen Louise sought refuge in Klaipėda. Thus Klaipėda was for a time the temporary capital of Prussia.

After the Russians recovered Prussia, Klaipėda came back to life and began to grow rapidly. The harbor of Klaipėda became very active in time of war. For example, during the war of American Independence (1776-1783), the English imported via Klaipėda lumber for shipbuilding, hemp, leather, tar, etc. During the Crimean war, when Russian ports were under blockade, the trade of the harbor of Klaipėda and the prosperity of the city increased tremendously. At times there was not enough space on the docks to unload the ships. However, after the war years, the harbor of Klaipėda, without natural backing, again had to struggle for survival.

In July of 1831 the rebel general Gelgudas, with 6000 men, pressed by the Russians, crossed the border into the district of Klaipėda. The rebels stopped at Šernai and Pakamoniai. On Sundays the people of Klaipėda used to come in droves to see the brave rebels. Although the soldiers claimed that there were no cases of cholera among them, an epidemic spread to the city of Klaipėda and again death reaped a rich harvest among the townspeople.

During the Crimean war the depots of Klaipėda overflowed with goods. On October 4, 1854 there was an exceptionally violent storm. In the evening a fire started in a sawmill. The raging fire, fanned by the storm, swept through the depots and houses of Klaipėda. All of the northern section of Klaipėda was burned down. For a long time farmers carted away the ashes of Klaipėda and used them to fertilize their fields.

In those days Klaipėda saw many famous people of the world, since the so-called "post route" to St. Petersburg — then capital of the Russian empire — ran along the Kuršių Neringa. Thus winter and summer the notables of the Western World travelled this route: ministers, diplomats, couriers, famous

singers, artists, actors, etc., who used to stop over in Klaipėda to rest and to change horses.

As time passed, industry began to develop in Klaipėda. The major branch of industry was wood-processing. Lumber was brought to Klaipėda from Lithuania via the Nemunas, and then processed in wind-powered sawmills. Later wind power was replaced by steam. The high quality of wood processed in Klaipėda was known the world over.

When the First World War erupted, Klaipėda was invaded by the Russians in March of 1915. Although their rule lasted only one week, it caused considerable losses to the inhabitants.

A new era began after the liberation of Klaipėda. The harbor of Klaipėda in particular made great progress and was improved in all respects. The Lithuanian government appropriated large sums for the development of the harbor. There arose new wharfs, new cranes and new warehouses. Thus Klaipėda, having recovered its natural backing and finding itself in the hands of its true masters, became one of the most modern harbors on the Baltic.

In 1938 Nazi Germany began issuing ultimatums to the nations of Europe. Lithuania was not spared. In 1939 Hitler in an ultimatum demanded Klaipėda. In March of that

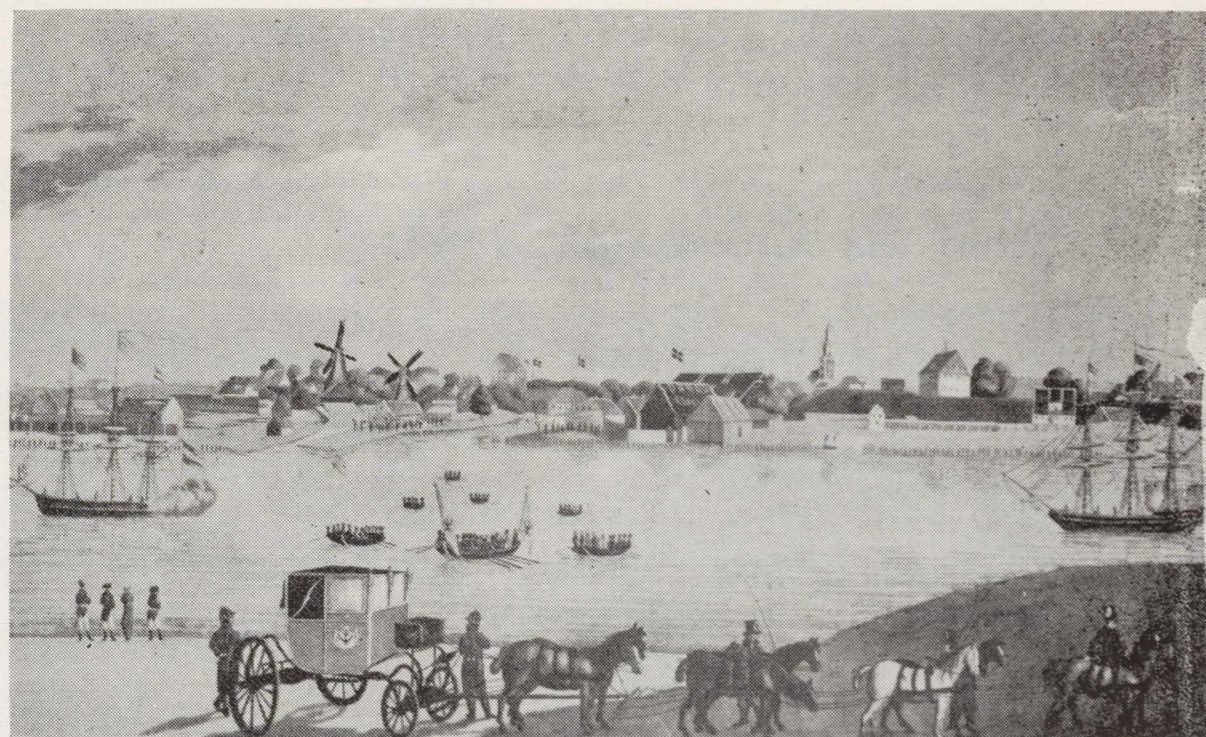
year the German navy and army occupied the city and the district of Klaipėda. However, they too were destined to rule Klaipėda only for a few years. The Nazis, trading in foreign countries with the Bolsheviks, did not realize in time that they had opened the gate for Asia into Europe. Soon another enemy was knocking at the gates of Klaipėda. In 1944 Klaipėda was besieged by the Bolsheviks. For months bombs and artillery shells fell upon Klaipėda, destroying the harbor, churches, factories, historic sites and homes. When in the cold winter of 1945 the first Red Army soldiers marched into Klaipėda, all bridges had been destroyed, the pavement torn apart and entire city blocks burned down.

For 12 years now the Bolsheviks have ruled Klaipėda. Klaipėda today is a Soviet naval base. Instead of beach villas, the red imperialists have mounted heavy guns surrounded by high fences and barbed wire.

In view of the recent tragic developments, a question arises — do the sacrifices of the rebels still have some value, and will their strife have some bearing upon the future?

The Germanistic politicians of Klaipėda dismiss the rebellion of January 15th as a trifle. From their point of view, this is easily understood. Since the troops of

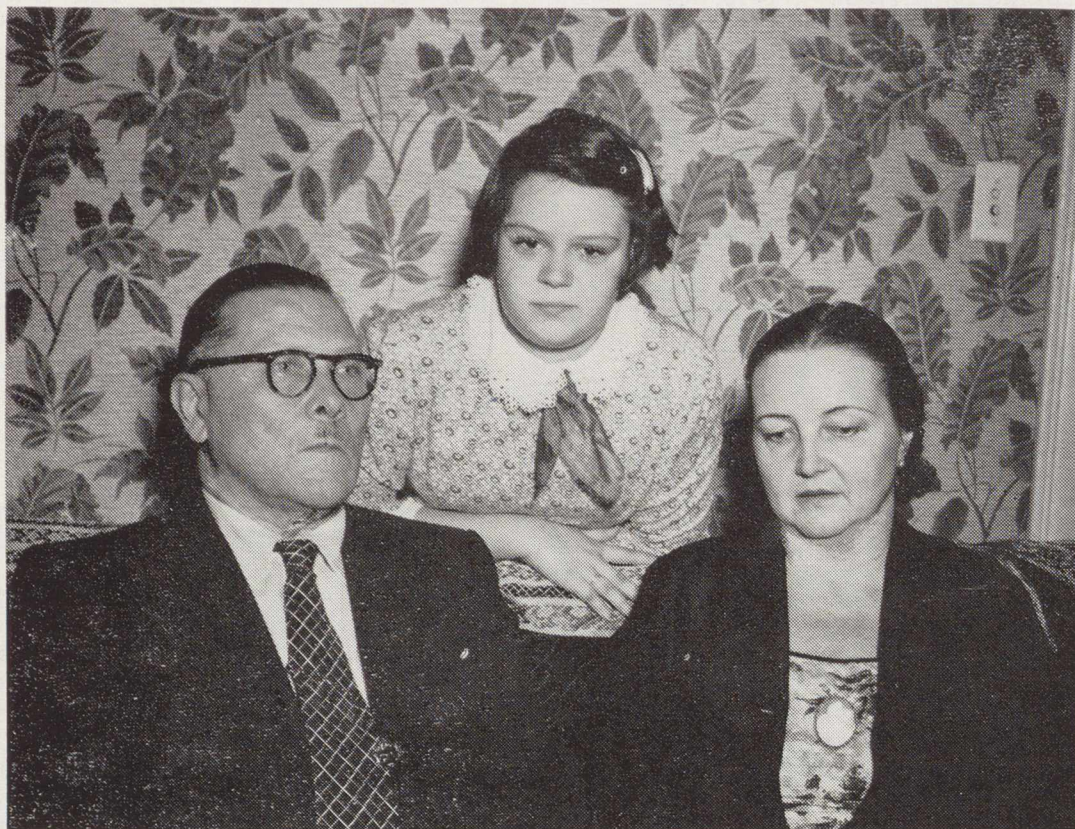
Continued on Page 24

TWO HISTORICAL MOMENTS in the life of Klaipėda. 1. The German King Frederick III and his queen leave city Sept. 1808; 2. Hitler parades in occupied city in 1939.

DU ISTORINIAI MOMENTAI: vienas išėina, kitas ateina. 1. Napoleono galybei sugriuvus, vokiečių karalius Friedrichas III su karaliene palieka Klaipėdą 1808, rugs. 25 d. 2. Naciams Klaipėdą iš Lietuvos atplėšus, Hitleris važinėja miesto gatvėm 1939, kovo 23.

POET JUOZAS MIKUCKIS, his wife Paulina and granddaughter Ramunėlė. Now retired at 65, he intends to devote full time to his writing. Mikuckis' first collection of verse appeared 40 years ago and was followed by 10 other collections, the last being the "Lyrical Dowry". Mikuckis' poetry turns on themes of passionate love and youthful unrest. — Baltimore, Md.

POETAS JUOZAS MIKUCKIS, Baltimore, Md., su žmona Paulina ir dukraite Ramunėle. Mikuckis, pernai metais sukakus 65 metus amžiaus, išėjo į pensiją ir tikisi daugiau laiko skirti kūrybai. Pirmasis J. Mikuckio eilių rinkinys pasirodė prieš 40 metų. Per tą laiką autorius reiškėsi tik poezija ir išleido 10 rinkinių, kurių paskutinis yra parinktų eilių knyga "Lyrikos kraitis".

From the Lithuanian Poets

Juozas Mikuckis

YOU WISH TO KNOW WHAT I HAVE SUFFERED?
(Tu nori spēt, ko aš nuliūdes?)

*You wish to know what I have suffered?
No, do not peer into my face:
You will not find my hidden longings
Or read the characters they trace.*

*You have not drunk the deep enchantment,
Spilled from the azure bowl above,
And gazed on the siderial spaces
That house serenity and love,*

*You do not know the wind's high rumour,
The speech of flowers and fields of rye,
And what I fashioned in the darkness
Before the dawn broke in the sky.*

*Your eyes are blind. Before a coffin
I stand in throes of anguished care.
Ah, do not ask me what I've suffered;
To know would be to know despair.*

Translated by W. K. MATTHEWS

THE WOMAN IN MOURNING

A short story

by J. Tininis

While teaching in one of the high schools in the city of Vilnius, I made the acquaintance of a colleague, whose morose face and sad eyes bore certain sign of a great spiritual breakdown. In the course of time we became friends and one day he told me how his wife, whom he had loved very much, had been killed in a traffic accident in Paris, where they had together attended the world far a few years before. She had been run down by an automobile in the Place de la Concorde. The poor man regretted that he had buried her in the Montmartre cemetery in Paris and not in the Rasai cemetery in Vilnius, where he could have daily visited her grave.

That very year I was to make a trip to Paris, on assignment to familiarize myself with foreign language teaching methods in the French lycées. My grieving colleague Chrysanthemums when I got to Paris and to place it in his name on his wife's grave in Montmartre cemetery. He gave me detailed instructions as to the location of his wife's grave, which was marked by a plain headstone.

Arriving in Paris, I hurried to carry out my colleague's request. Luckily I managed to buy a pretty bunch of Chrysanthemums and made the trip to the cemetery.

Although I was familiar with the cemetery in Montmartre from those happy days when I had studied at the Sorbonne, I was unable to find the grave. I was about to give up the search, when suddenly I saw a mysterious woman leaning on a shabby headstone. Drawing closer to the woman, I thought to ask her whether she knew the location of the grave, but at that very moment my glance was diverted to the inscription on the headstone and my words froze in my mouth. It was the grave I had been looking for for so long.

"Forgive me, madam, for asking you what connection you have with this grave, since I see you mourning here," I said to the woman, who was dressed in strange, full-length mourning clothes resembling a Roman toga.

"Death, sir, death," replied the woman in a lugubrious voice.

Her answer was vague. "Were you a friend of the one who lies resting here?" I inquired again. "No. I am the one without whom you would not have found this grave," retorted the woman and quickly quit the neglected and weedy grave, much as though my questions had angered her.

Taken aback by her words, I followed her with puzzled eyes until she disappeared among the legion of monuments. I then placed the bunch of flowers by the inscription on the headstone, said three Ave Maria's for the deceased's soul and, wondering about the mysterious woman, left the cemetery.

As I walked the narrow streets of Montmartre, I suddenly sensed

that someone had overtaken me from behind and was trying to fall in step with me. I turned around and was startled to see the woman I had spoken to just a few moments before at the grave site. Only now, at a very close distance, did I notice the ghastly features of her face in which there was such terrible heart-break and melancholy. I shuddered walking beside her.

"I have an important request to make of you, sir," she said first, and I felt her cool breath against my face.

"A request? Well, how can I help you?"

"When you return to Vilnius, warn your colleague in whose name you placed the chrysanthemums on the grave not to wed the girl he has chosen, because I still love him myself. If he fails in this, a great calamity will befall him."

I was silent for a time, wondering and puzzling how she could have known that I had come from Vilnius, that I had a colleague there, that I had placed the flowers on the grave in his name. Presently I recovered from my amazement.

"My colleague has no girl whatever as yet, since he is still in mourning for his dead wife."

"I know what I say, sir," continued the woman, her weird garb giving off an odor of mould.

"I shall not argue with you, madam, though I can swear that my colleague is not preparing for any wedding."

"Your oath will be sacrilegious if you do. You had better swear to fulfilling my request."

"You needn't have the least doubt about that, madam; your request will be done. But who are you?"

"A woman who loves and suffers."

"You are philosophizing again, madam, as you did before in the cemetery. I should like to learn your last name or at least your address so that when I return to Vilnius I can tell my colleague of our meeting."

"My last name isn't important. My temporary address is the Place de la Concorde."

"You never quite tell me your real identity, madam. I first thought you were a friend of my colleague's deceased wife, but now I am inclined to regard you as one of his former sweethearts."

"You are mistaken, sir, very mistaken."

"Then who in the world are you?"

"I have already told you: I am a woman who loves and suffers — and who is penitent, I might add. Goodby, sir."

"Wait, madam! I should like to know where and when we shall meet again?"

"In the next world, sir," were the woman's last words as she turned into a larger street and became lost in the crowd.

I wanted to follow her, but I

STRUGGLE OF SEVENTEEN YEARS

A struggle of seventeen years by Mr. John Armonas of Cleveland, Ohio to free his wife and son from Siberian exile has brought a few results. Mrs. Armonas has been returned to Lithuania and there is some hope that she may be given permission to enter the U. S.

In 1939 the Armonas family went to Lithuania for a visit. After the Russians invaded that country, Armonas was given six hours to leave.

quickly lost sight of her. I returned to my hotel and puzzled over the identity of this strange woman.

Having spent a few months in Paris learning the methods of teaching foreign languages in the French lycéums, I returned to Vilnius.

The following day I hurried to my colleague's. I was surprised by the great change in him. His face was cheerful and his eyes twinkled.

"You have changed a great deal in my absence. Tell me, what has dissipated your despondency?"

"A woman. To you, as my best friend, I can frankly admit that I am in love with the most beautiful girl in all Vilnius."

I was quite shocked to hear this and reflected upon the matter. The mysterious woman of Montmartre rose in my imagination and it was as if I were listening to her ominous words once more. I related in detail my meeting with the woman and her warning against my colleague's marrying, but he reassured me that he had no female acquaintance in Paris and refused to believe my story; he said that I had invented it in order to intrigue him.

Three weeks later my colleague invited me to his wedding. I reminded him a second time of the woman's warning, but he scoffed at it as an idle tale.

At the very height of the wedding feast, when the merry guests toasted the future happiness of the newlyweds, a shot was heard from outside and the groom suddenly fell to the floor at the feet of his bride.

"I know who did it!" shrieked the fainting bride.

"Her former lover," whispered one of the women.

"Her former lover," another woman passed the whisper on, until before long all the guests were speculating on who her lover had been.

A physician was summoned and my colleague was pronounced dead.

It wasn't long before a prying Vilnius reporter was on the scene. Having learned all he could, he asked for a photograph of the deceased. I, as an old friend, undertook to find one and soon uncovered a photograph album in the bookcase.

Suddenly I was struck with amazement such as I had never before experienced. In the album I recognized a photograph of the woman I had met at Montmartre cemetery.

"Who is this woman?" I asked a relative of the dead man.

"She was his first wife. She died in a traffic accident in Paris," he said.

Translated from the Lithuanian by Milton Stark

He took His daughter Donna with him. His wife, who had just given birth to a son, John Jr., was not released because she was not an American citizen.

All efforts to free Mrs. Armonas — who lived in Cleveland from 1929 to 1935 — and John Jr. had failed. The boy is an American citizen by reason of his father's citizenship.

In 1948 the two were taken to a slave labor camp in Siberia.

Armonas managed to find them even there and sent countless parcels and wrote letters in an attempt to set them free. While Stalin lived there was no hope, but at his death the situation relaxed somewhat.

Donna Armonas, a senior at Western Reserve University, appealed by letter directly to Nikita Khrushchev, top man in the Russian hierarchy, asking the Communists to free her mother and brother from their hardships and suffering and permit them to come to America.

Recently she received a letter from the Soviet Embassy in Washington, signed by F. Solomatin, chief of the consular division. The embassy letter, only two paragraphs long, said:

"In reply to your letter to N. S. Khrushchev we are authorized to inform you that your mother and brother are not in prison.

"Your mother, B. Armonas, is living at the railroad station Division-naja Burjat - Mongolskaja. Your brother, is living in the city of Ulan-Ude and attending the tenth class of school."

A letter from Mrs. Armonas, dated June 9th, says, in part:

"Today is one of the happiest days of my life. Several minutes ago a court order was read and it stated that I was being set free. For several moments I could not think straight. I cried and laughed from joy but now ... my hands are shaking and I am unable to write.

"There is so much I would like to write to you. I want to express all the happiness a prisoner feels when he is given his freedom and also to tell you that freedom is more expensive than anything else in the world. But then I know that you probably will not understand my greatest happiness since you have not been a prisoner, John.

"Now that I am free I do not have anywhere to go. I do not know whether I will be permitted to go to Lithuania since I have not received my written documents. Here in Siberia no one is waiting for me, nothing of mine is here. Nevertheless, I still feel very lucky because I am going to visit Johnny and I will try to get permission to see him, and if so it will be the greatest happiness for him and me."

A more recent letter, postmarked Pasvalys, Lithuania, informed Donna and her father that Mrs. Armonas had been allowed to visit her son John, before leaving Siberia.

Mrs. Armonas has requested per-

MRS. B. ARMONAS, a long-time captive in Siberia, as she looks today in Lithuania. Photo was taken in 1956.

B. ARMONIENĖ. Foto nuotrauka, kurią ji atsiuntė vyrui ir dukrai, grįžusi iš Sibiro ir nusifotografavusi Pasvaly 1956 metų lapkričio mėn. 3 d.

JONAS ARMONAS, Jr., in a photo taken in Siberia, 1955. He and mother were held in forced labor camp.

ARMONŲ SŪNUS JONAS. Ši foto nuotrauka daryta 1955 metų rugpj. mėn. 10 dieną Sibire.

mission to leave the U. S. S. R. and now is hoping to receive the papers which will enable her to join her

family in this country. Every effort is also being made to free John Jr. from the orphanage where he is living in Siberia.

JONAS ARMONAS and daughter read letter from Mrs. Armonas, recently released from Siberian forced labor camp. — Cleveland, Ohio.

JONAS ARMONAS, Cleveland, Ohio, su dukterimi Dona skaito laišką iš žmonos, kuri parašė išleista iš Sibiro ir jau grįžusi į Lietuvą praėjusių metų pabaigoje.

THE DECLARATION OF THE INDEPENDENCE OF LITHUANIA at Vilnius, Feb. 16, 1918. Reading declaration is Dr. Jonas Basanavičius. Dr. Jonas Basanavičius, mourning issue of 1927.

Nepriklausomybės akto deklaracija Vilniuje, 1918 m. vasario 16 d. Deklaracija skaito Dr. Jonas Basanavičius. Antrasis — gedulo p. ženklas. Dr. J. Basanavičiaus mirčiai atminti.

LITHUANIAN HISTORY IN STAMPS

By A. BERNOTAS, Waterbury, Conn.

II

Toward the close of World War II the Lithuanian Council, elected by the Lithuanian people, declared to the world on February 16, 1918 the independence of the Republic of Lithuania. The declaration was read by Dr. Jonas Basanavičius (1851-1927), a veteran in the struggle for Lithuania's freedom.

The war and the long German occupation (1915-1918) had wasted Lithuania. Her cities were in ruins, her roads in disrepair, and the Lithuanian farmers had to bear excessive levies from the German occupational government.

During the Russian occupation Russian currency was the medium of exchange in Lithuania. The monetary unit was the ruble, the equivalent of 100 kopecks.

The Germans, having occupied the western part of Russia (including Lithuania), minted special money called the ost-ruble. Later this money was supplanted by the ost-mark, the equivalent of 100 ost-pfennigs.

In Lithuania the ost-mark was in circulation until Oct. 1, 1922, when the Litas was introduced (1 litas — 100 centai — 1/10 U. S. dollars). The Lithuanian ost-mark was officially called Auksinas (Auksinas — 100 skatikai). And the first Lithuanian postage stamps were issued on the Auksinas currency (abbrev. auks. and sk. or skat.)

The very first postage stamps were issued by the new Lithuanian Republic in Vilnius, Dec. 27, 1918 (in denominations of 10 and 15 sk.),

1. One of the first Lithuanian postage stamps. 2. A stamp from the district Raseiniai (Cancellation reads: RASEINIAI — Paštas, 12. II. 1919).

1. Vienas pirmųjų Lietuvos pašto ženklas. 2. Raseinių apskr. pašto ženklas.

followed by a second issue on Dec. 31 (in denominations of 10, 15, 20, 30 and 40 skat.) Three similar issues appeared in Kaunas in the beginning of 1919.

Existing printing facilities were primitive and paper was inferior, so that the first Lithuanian stamps were made on plain poor grade paper. The stamp designs consisted of only a pearly frame and typeset text with the denomination.

Later Lithuanian postage stamps were printed in Berlin, Germany (4 issues). The Berlin stamps are colored and bear the stamp of the

Lithuanian stamps printed in Berlin (4th Berlin issue).

Berlyne spausdinti pašto ženklai.

Vytis, the Lithuanian coat-of-arms. The first two Berlin issues were printed on light-blue German brot. karton paper (bread supply cards), a surplus from the German rationing program during the war.

In the early days — January 19, 1919 — the town of Raseiniai independently issued their own set of stamps (in denominations of 4, 7, and 15 kopecks).

In the beginning of 1920 the stragglers of the German army, called Gen. Bermond-Avalow's Army, were in occupation of several parts of Lithuania; and the town of Telšiai in western Lithuania

was separated from the rest of the country. Having run short of stamps on Jan. 14, 1920, Telšiai issued 450 of their own private labels.

A scarcity of stamps in the eastern Lithuanian town of Gardinas on March 4, 1919, caused that town to surcharge old Russian stamps and reissue them. The Russian stamps bore the imprint: "Lithuania, 50 skatikų" in Lithuanian and Russian. 11 various stamps were surcharged, 500 sets in all.

For Insurance on House, Car, Furniture or Liability
CALL PLymouth 4-1377

ANTHONY F. SKIRIUS

**General Insurance Agent
Real Estate - Tax Service
Office:**

9204 S. Broadway, Los Angeles 3, Calif.

LIFE OF KLAIPEDA...

Concluded from page 21

German police with many experienced veteran soldiers among them took part in the "defence" of Klaipėda, how could the Germans compliment the rebels by admitting that, in spite of all sorts of French assistance, they were unable to rebuff them?

Now and then voices are heard among Lithuanians also, who state that the march on Klaipėda was only a compensation by the allies for the loss of Vilnius. In other words, the 15th of January was an enactment of earlier plans made by the Lithuanians and the Allies. However, the untruth of this is born out by persons who took active part in the rebellion and are still alive today. Facts indicate that the arrogant and ambitious French commissar Petisne was not sympathetic to the Lithuanians. At 12 o'clock on January 15th Petisne would have preferred to send a telegram to Paris informing his superiors that the so-called "insurgents" had been rebuffed, rather than one admitting of his capitulation in the house of prefecture. The rebellion should not be considered an execution of Lithuanian-French agreements, but, on the contrary, a complete reversal of the French-Polish-German plans to form the notorious "freistadt" under the protectorate of Poland.

In 1939 Hitler, with a large demonstration of military force, entered Klaipėda without a fight. In 1923 Lithuanian rebels entered Klaipėda without hundreds of tanks or airplanes. Many of the rebels did not possess either adequate clothing or arms. But they marched on, guided by a spirit of fortitude & determination, a spirit which is sorely lacking in our tragic history in modern times. The opinion of the world as well as of history itself sets value upon determination and sacrifice rather than upon rolling transports of arms and armor. The world today no longer questions the status of the city of Klaipėda, and in the atlases of the world (even those of Germany) Klaipėda is considered an indivisible part of Lithuanian territory. Sole responsibility for this belongs to the heroes of January the 15th. Their strife and sacrifices are our guaranty that, when enslaved Lithuania rises again, the Lithuanian tricolor will fly over Klaipėda and Lithuania as well.

SOLOIST MRS. E. KARDELENĖ with music students at 5th anniversary concert. She is a mezzo soprano, formerly with the Lithuanian opera in Kaunas, where she sang Traviata opposite tenor Kipras Petrauskas. Mrs. Kardelienė now teaches voice at her own studio in Montreal, Canada.

E. KARDELIENĖ, Montreal, Canada, su savo muzikos studijos mokiniais 5-rių metų sukaktuviniame koncerte. Kardelienė, Lietuvos operos dainininkė, mezzo sopranas, dalyvavusi daugelyje operų partijų, teatro lankytojų labiausiai atsimenama dėl partijos kartu su Kipru Petrausku operoje "Traviata", kuri buvo tapusi tradicine naujų metų išvakarėse statoma Valstybės Teatre opera.

LITHUANIANS MAKE NEWS

● Prof. K. Pakštas, Dr. V. Vilimas and E. Turauskas made up the Lithuanian delegation to the international Christian Democratic Convention in Paris, Nov. 8-9.

● Lithuanians assume important posts in The Captive European Nations organization: V. Sidzikauskas, head of Political Committee, V. Rastenis, vice-chairman of Information Committee, M. Brakas, secretary of Legal Committee, Dr. A. Trimakas, secretary of Social Affairs Committee, V. Vaitiekunas, secretary of Cultural Affairs Committee.

GRAŽINA NARAKAITĖ graduated Western Ontario University last year with a gold medal and received top honors in English and Latin.

GRAŽINA NARAKAITĖ, baigusi Western Ontario Universitetą aukso medaliu ir savo kurse iš anglų ir lotynų kalbų gavusi aukščiausius pažymėjimus, kurių niekas nėra gavęs per paskutiniuosius metus.

● Artist Paul Puzinas, a member of the Long Island Artists League, has been employed by that organization's Art Institute since spring of last year. He has been commissioned to fresco the interiors of six new apartment houses in Lewistown, New York. His subjects will be the histories of Manhattan and New York.

● Ruta Kilmonis-Lee, Lithuanian television and film star, is back from location in Hawaii, where she made a TV film for the Captain David Grief series, to be released at the end of January or early February. She plays Hans Conreid's wife. In November and December of last year she played Mary Martin's role in South Pacific in a revival performance at the Civic Light Opera in San Bernardino, Calif. Ruta has also appeared in the NBC Matinee, a live daytime TV show. Ruta's heavy schedule calls for many TV engagements in 1957.

● Lithuanian Develops New Electric Tool. Revolution is taking place in the metal-working industry in the form of metal disintegration by electrical discharge, a researcher says. V. E. Matulaitis outlined the process at the annual convention of the American Society of Tool Engineers, Chicago. Matulaitis, director of research for Elox Corporation of Michigan, predicted that 'substantial changes in metalworking technology will be brought about by the application of this relatively new technique.'

● A Lithuanian immigrant is the protagonist in the newly published novel *Les Comperes de Misericorde* by Rene Masson. The novel has appeared in France.

PAUL PUZINAS, Art Editor of Lithuanian Days, now working in New York, has won three prizes since he moved there last year. Here he is seen accepting first prize from Scott Williams, head of the American Artists Professional League, donors of prize. Prize was awarded for Puzinas' *Twentieth Century Madonna*. Standing by is Eleonor Gay Lee, head of New York chapter of the League. Art competition was held during American Art Week exhibit, Nov. 1-13.

DAİL. POVILAS PUZNAS, Lietuvių Dienų meno redaktorius skina laurus ir Didžiajame New Yorke: čia jam American Artists Professional League pirm. John Scott Williams įteikia premiją už pav. "Dvidešimtojo Amžiaus Madona", kuri buvo išstatyta American Art Week parodoje lapkr. 1-13 New Yorke.

Photo P. Gaubys

● Captive Lithuanians at Olympic Games, Melbourne, Australia. Gold Medal winners in basketball were Lithuanians Stonkus, Petkevičius and Lauritėnas, representing the USSR. In the 20 kilometer walk-in event Antanas Mikėnas won a silver medal. Petras Jonas Pipynė took part in the 1,500 meter sprint,

but placed ninth and fell out of competition, though he beat out the 1952 Olympic champion J. Barthel. Romualdas Murauskas fought in the heavyweight bouts, but was defeated in a split decision by Boyd of the U. S. Sočikas, a boxer with a fine reputation, took no part in the games. He stayed behind in Lithuania.

IN THE CAPITAL CITY OF MONTEVIDEO, Uruguay, members of anti-Communist organizations organized demonstration protesting the thousands of victims of Communism. Among ceremonially placed wreaths is one representing Lithuania.

PRIEŠ KOMUNIZMĄ KOVOJANČIOS TAUTOS Urugvajaus sostinėje Montevideo surengė įspūdingą komunizmo aukų pagerbimą. Aikštėje Libertad buvo pastatytas aukuras ir gedulo lenta su skaičiais, kiek kurioje šalyje skaičiuojama komunizmo aukų. (Vengrų tautos aukos po tragiškųjų įvykių, be abejojimo, keleriopai padidėjo). Prie aukuro sudėta daug vainikų, jų tarpe ir lietuvių bendruomenės vainikas savo tautos kankiniams pagerbti.

CAPTIVE NATIONS OF COMMUNISM IN DEMONSTRATION in Buenos Aires, Argentina, Nov. 18. Demonstrators protested Communist barbarity in Hungary and demanded Argentina break diplomatic relations with Soviet Russia. The Catholic Democratic Party of Argentina organized event. In photo are Lithuanians carrying own placards.

PAVERGTŲ TAUTŲ DEMONSTRACIJOS BUENOS AIRES, Argentinoje, 1946 m. lapkr. 18 d., protestuojant prieš komunistų žiaurų elgesį su Vengrų tauta. Demonstrantai reikalaujo nutraukti diplomatinis santykius tarp Argentinos ir SSSR. Mitingą suruošė Argentinos katalikų demokratų partija. Demonstracijoje matome ir lietuvių plakatus.

APDOVANOKITE SAVO ARTIMUOSIUS

Want To Give A Lasting Gift?

Užsakykite kam nors metinę Lietuvos Dienų prenumeratą. Užsakant dovanų, vietoj \$5.00 jūs siunčiate tik \$4.00. Šis palengvinimas galioja tik šių Kalėdų ir Naujųjų Metų šventėms. Taigi nieko nelaukdamas užpildykite kuponą, atsiųskite LD administracijai ir jūsų draugas ar pažįstamas gaus visus metus "Lietuvių Dienas".

Give a one-year subscription to Lithuanian Days magazine. \$5.00 anywhere in the world. Act now, clip out coupon, mail to us today, and your subscription will cost you \$1.00 less, only \$4.00 for a whole year's fascinating reading!

Siuntinėkite Lietuvos Dienas už \$4.00 visus metus:

Send a \$4.00 subscription to Lithuanian Days to:

Name / Vardas, pavardė
Street / gatvė City / miestas
State / valst.
Mano adresas / My name
.....
Street City Zone State

Tas gyvena be baimės, kas moka apsaugoti savo sveikatą.

A P S I D R A U S K I T E

Susivienijime Lietuvos Amerikoje — seniausioj, skaitlingiausioj ir turtingiausioj lietuvių apdraudų ir visuomeninės veiklos organizacijoj, veikiančioj nuo 1886 metų. Susivienijimas teikia: —

Sveikatos apdraudą iki \$325.00 mėnesiui;

Gyvybės apdraudą iki \$10,000.00;

Pinigų taupymo ir kitokią apdraudą

vyrams, moterims ir vaikams.

SUSIVIENIJIMO TURTA — VIRŠ TRYS MILIONAI DOLERIŲ!

Dėl platesnių informacijų kreipkitės į vietos Susivienijimo kuopą arba rašykite:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 West 30th Street, Dept. LD

New York 1, N. Y.

Kas nori skaityti su jokia partija nesurištą laikraštį ir išgirsti objektyvų lietuvišką žodį visais svarbiais klausimais, tas skaito 8-10 psl. savaitraštį

NEPRIKLAUSOMA LIETUVA

"Nepriklausoma Lietuva" turi daug rimtų bendradarbių visuose kontinentuose ir duoda daug žinių iš lietuviškosios bendruomenės ir visos žmonijos gyvenimo sričių.

PRENUMERATA: Kanadoje — \$5.00; visose Amerikose — \$5.50; visur kitur — \$6.00 metams. Prenumeratą galima mokėti dalimis — pusmečiais, ketvirtimis ir nuo to kaina nekinta.

NAUJAI ATVYKĘ "Nepriklausomą Lietuvą" gauna bargan ligi jie gauna darbą ir užsidirba.

ADRESAS:

"NEPRIKLAUSOMA LIETUVA",

7722 George St., Ville Lasalle, Montreal, P. Q., Canada.

GEROS ŽINIOS DOVANŲ SIUNTINIUS

įvairių rūšių rūbus, vartotus ir naujus, medžiagas ir maistą.

Taip pat galite siųsti visokius vaistus.

PRISTATYMAS GARANTUOTAS.

Per visiems žinomą

ROUND THE WORLD TOURISTS

vienintelį atstovą Pacifico pakrasty.

WE 3-8491

334 No. Fairfax Ave. Los Angeles 36, Calif.

Jūs galite siųsti savo artimiesiems į Lietuvą

SKAITYKITE

TĖVIŠKĖS ŽIBURIUS

Kanados lietuvių savaitraštį.

T. Z. rasite įvairiausias rašies straipsnių.

T. Z. bendradarbiauja plunksnos darbuotojai iš viso pasaulio kampų.

T. Z. leidžia Kanados Liet. Katalikų Kultūros D-ja.

Vyr. Redaktorius

Dr. A. Šapoka.

TĖVIŠKĖS ŽIBURIAI

941 DUNDAS ST., W.

TORONTO, ONT, CANADA

Pren. Kaina metams: JAV ir Kanadoje - \$4.00, užsieny - \$4.50, pusei metų visur - \$2.50.

KNYGOS BUS VERTINGA DOVANA

Išsirink vieną ar daugiau iš specialiai atpigtų čia išvardintų knygų, atsiųsk mums jų užsakymą drauge su atitinkama suma pinigų arba kreditu, o mes jūsų užsakytas knygas pasiųsime jūsų draugui ar draugams bet kuriame pasaulio krašte. Už persiuntimą mokame mes.

NAUJAUSIOS KNYGOS

- (1) Anykščių šilelis, A. Baranauskas. Poema, iliustruota medžio raiziniiais, 42 psl., didelio formato. Šalia lietuviško teksto, kurį parengė J. Tininis, eina angliškas Nado Rastenio vertimas. Tai puiki dovana lietuviams ir amerikiečiams, jaunimui ir suaugusiems. \$2.00
- (2) Kovose dėl Lietuvos, Gen. Stasys Raštikis. Kario atsiminimai, iliustruoti, 704 psl., lietuviškas tekstas. Aprašoma Nepriklausomos Lietuvos kilimas ir žlugimas, kuriuose autorius pats dalyvavo. Tai labiausiai perkama knyga; pirma laida baigiama išspauduoti, tik nedidelis skaičius egz. dar galima gauti. \$6.50

KITOS VERTINGOS KNYGOS

- (3) Crosses, V. Ramonas, iliustruotas romanas, 329 psl., angliškai išvertė Miltonas Starkus. Vaizduojama Lietuvos tragedija pirmaisiais komunistų okupacijos metais. \$4.00
- (4) Lithuania Through The Ages, Dr. A. Šapoka, 62 psl. didelio formato, gausios, ištaigingos, giliaspaude spausdintos iliustracijos Trumpa Lietuvos istorija parašyta angliškai, dėlto labai tinka dovanoms kitataučiams. \$3.00
- (5) The Evening Song, Vyt. Beliajus, iliustruota, 100 psl. Gražios lietuvių pasakos ir apyskaitės angliškai. Baigiama išspauduoti. \$3.00
- (6) Amerikos Lietuvių Vardynas, įžangos žodis prof. K. Pakšto. Tekstas lietuviškas, 279 psl. Trumpos žymesniųjų Amerikos lietuvių biografijos su daug informacijų. Kietais viršeliais \$6.00
- (7) Varpai Skamba, Stasiaus Būdavo romanas iš spaudos draudimo laikų Lietuvoje, 180 psl., tekstas lietuviškas. \$2.00
- (8) Lietuvių Tautos Kelias, prof. M. Biržiška, Lietuvos Nepriklausomybės akto signataro atsiminimai, istoriniai duomenys bei mąstymai Lietuvos klausimais. II tomas, 245 psl. Lietuviškai. \$3.00

RECENTLY PRINTED

- (1) The Forest of Anykščiai, the A. Baranauskas poem, illustrated in woodcuts, 41 pp., in the original Lithuanian faced by the English translation of Nadas Rastenis. A fine gift for children and adults alike. Price: \$2.00
- (2) In The Wars For Lithuania, Gen. Stasys Raštikis, illustrated, 704 pp., Lithuanian text. The story of the rise and fall of Lithuania in modern times, by a man who was a part of it. A Lithuanian best-seller. The first edition is almost sold out, but a limited number of copies are still available. Price: \$6.50

OTHER VALUABLE BOOKS

- (3) Crosses, V. Ramonas, illustrated, 329 pp., in the English translation of Milton Stark. An incomparably exciting novel. Price: \$4.00
- (4) Lithuania Through The Ages, Dr. A. Šapoka, 62 pp. of text, lavishly illustrated with actual photographs. English text makes this book accessible to all. A fine, short survey of Lithuanian history. Price: \$3.00
- (5) The Evening Song, V. Beliajus, illustrated, 100 pp. Charming Lithuanian tales in English. No library is complete without this book. (Only a limited number left). Price: \$3.00
- (6) Lithuanian Who's Who in The U. S., Lithuanian Days Publishers, 279 pp., in Lithuanian. Contains condensed biographies of America's well known people of Lithuanian extraction. A helpful source of information on persons. Price (hard cover): \$6.00
- (7) The Bells Toll, S. Būdavas, 180 pp. A novel in Lith. Price: \$2.00
- (8) The Course of the Lithuanian Nation, vol. II, Prof. M. Biržiška. 245 pp., Lithuanian text. Historical reminiscences by one of the surviving signers of Lithuania's Declaration of Independence. Significant remarks on the history of people in Lithuania. Price: \$3.00

Gerbiamieji,

Skubiai siųskite čia sužymėtu knygų Nr. 1.. Nr. 2.. Nr. 3.. Nr. 4.. Nr. 5 .. Nr. 6 Nr. 7 .. Nr. 8.. užsakymą

adresu:

Vardas, pavardė / Name

Gatvė / Street Miestas / City

Zona Valst. / State

Priedu\$

Mano vardas, pavardė ir adresas:

LIETUVIŲ RADIO PROGRAMOS

Amsterdam, N. Y.

WCSS — 1490 kilc.
Lietuviška programa
Sekmadeniais 7—8 val. vakaro
Programos vedėjas — Juozas Oišauskas.
Reikalų vedėjas ir pranešėjas — Leonardas Hartvigas.

Los Angeles, Calif.

Lithuanian Melody Hour
Saturdays — 12:30 — 1:00
Direktorius Bruno Gediminas, 4023 W. 60th Street,
Los Angeles 43, Calif. Phone: AX. 5-2260.
Reikalų vedėjas — George Rudelis, 5027 Zelzah St.,
Encino, Calif.
Programos vedėjas - Bronius Dūda, 1315 McCollum St
Los Angeles 26, Calif.; Phone DU. 2-1595

Baltimore, Md.

Lietuvių Melodijos Valandėlė
Baltimore, Md. - WBMD - 750 kilocycles
Sekmadeniais 12:30 - 1:00 vidurdienį
Šios programos vedėjai: Albertas Juškevičius, 4515
Wilmslow Rd., Baltimore 10, Md.,
Phone Tuxedo 9-8693;
Kęstutis Laskauskas, 809 Scott St., Baltimore 30, Md.
Phone SARatoga 7-7963.

So. Boston, Mass.

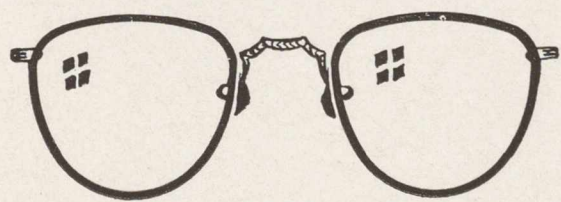
LAISVĖS VARPAS
Naujosios Anglijos lietuvių kultūrinė radijo programa
Boston 15, Mass - WBMS - 1090 kilocycles
Sekmadeniais 12:30 iki 1:00 val. pietų metu
Vedėjas - P. Viščinis
31 Bunker Ave., Brockton 4, Mass.
Tel. Brockton 8-1159-R

LIETUVIŲ RADIO KORP. PROGRAMA

Boston, Mass. - WBMS - 1090 kilocycles
Sekmadeniais 12:00 iki 12:30 val. per pietus
Muzika, dainos ir Magdūtės pasaka
Direktorius S. Minkus
502 E. Broadway, So. Boston 27, Mass. Tel. AN 80489

LIETUVIŲ DIENAS

CHICAGOJE UŽSISAKYKITE PAS
BALYS BRAZDŽIONIS
2646 West 71 St., Chicago 29, Tel. PR 8-5374
Taisau visų modelių radijo, televizijos ir
elektros aparatus.

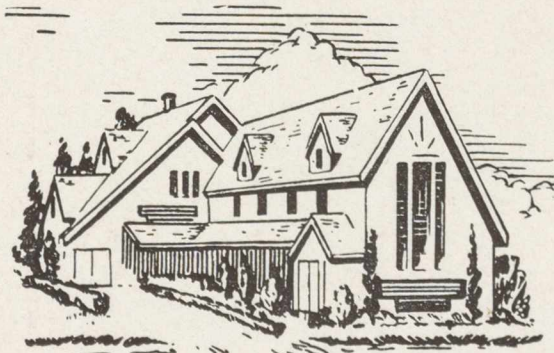

EYES EXAMINED GLASSES FITTED

DR. MICHAEL HOLLINGER

Optometrist

329 W. FIFTH STREET, LOS ANGELES, CAL.
Phone MUtual 1056

Pirma Lietuvių Ištaiga Los Angeles
COWLEY & CASPER
Laidotuvių Namai

935 W. Washington Blvd. Los Angeles
Richmond 9-1061 Richmond 9-1062

Madrid, Espana

LIETUVIŲ RADIOJAS

Paseo del General Primo de Rivera 25
Transliuojama kasdien
nuo 21 val. 30 minučių iki 21 val. 45 min. Lietuvos laiku,
31, 32, 42 ir 49 metrų bangomis.

Chicago, Ill.

Sophie Barcus Radio Hours
Chicago - WGES - 1390 kilocycles
Mo. - Fri. 8:45 - 9:30 A. M.
Sat. - 8:30 - 9:30 A. M.
Mondays (Lietuviškos vakaruškos)
7:00 - 8:00 P. M.
Sophie Barcus, 7121 So. Rockwell,
Chicago 29, Ill. - Tel. 42413

Cleveland, Ohio

Lietuvių Radijo Klubas
Tėviskės Garsų programą transliuoja
kiekvieną penktadienį 7: —7:30 v. v.
per W D O K stotį banga 1260
Programos vedėjas — Juozas Stempužis
1203 E. 74 Street, Cleveland 3, Ohio
Tel. ef. EX 1-2296

Detroit, Mich.

"Baltic Melodies"
Detroit - WJLB - 1400 kilocycles
Saturdays 8:30 - 9:15 P. M.
Director Helen Rauby
16926 Pinehurst, Detroit 21, Mich.
Telephone UNiversity 1-1072

"Lithuanian Melodies"

Ann Arbor - WPAG - 1050 kilocycles
Sundays 1:00 - 1:30 P.M.
Director Ralph Valatka
15756 Lesure Ave., Detroit 27, Mich.
Telephone BRoadway 32224

New York - New Jersey

"Lietuvos Atsiminimų" Radijo Valanda
girdime kiekvieną šeštadienį, 4:00—5:00 val. popiet
iš New Yorko stoties WEVD - 1330 kil., ir 97.9 meg. (FM)
Direktorius - Jokūbas J. Stukas
1264 White St., Hillside, N. J.
Tel. WAverly 6-3325

Pittsburgh, Pa.

The First Lithuanian Radio Program in
Pittsburgh, Penn.
Pittsburgh, Penn. - WPIT - 730 kilocycles
Sekmadeniais nuo 12:30 iki 1:00 po pietų
Programos vedėjai - Povilas ir Gertruda Dargiai
Visais reikalais kreiptis:
1518 Mc Farland Rd., Pittsburgh 16, Pa.
Lithuanian Catholic Hour
Pittsburgh Pa., - WLOA - 1550 kilocycles
Sundays - 1:30 - 2:00 P. M.
Produced by Knights of Lithuania
Pittsburgh District
WLOA, Braddock, Pa.

"YOUR FAVORITE LITHUANIAN AND AMERICAN MELODY HOUR"

WAMO — 860 on your dial
Pittsburgh's Country and Western Music Station
Producer and Announcer: Frank J. Saldukas
5915 Elwood St., Pittsburgh 32, Pa.
Assistant: George Žilinskas.

ANTHONY F. SKIRIUS INSURANCE AGENCY

9204 S. Broadway Los Angeles 3
Phone PLYmouth 4-1377

HELEN'S HOUSE OF BEAUTY

New address:

HELEN MOCKUS 5265 Fountain Ave.
HOLLYWOOD, Calif.

New Telephone: NOrmandy 5-3351

Philadelphia, Pa.

Lietuvių Bendruomenės Radijo Programa Bendruomenės Balsas

Philadelphia, Pa. - WDAS - 1400 kilocycles
Programa sekmadieniais nuo 3 val. 30 min. po pietų
iki 4 val.
Duoda kultūrinės bei politinės apžvalgas, žinias,
muziką, skelbimus.

Pusvalandžius redaguoja redakcinis kolektyvas. Bendruo-
menės Baiso reikalais rašyti: A. Gaigalui, 335 Titan St.
Phila.

Rochester, N. Y.

Lietuvių Radijo Klubas
Rochester, N. Y. - WHEC - 1460 kilocycles

Programa transliuojama kiekvieną sekmadienį
9:30 iki 10:00

Pirmininkas Pranas Saladžius, 309 Alphonse St.
Pirm. pavad. Petras Armonas, 75 Clairmount St.
Skr. Vytautas Žmuidzinas, 213 Berlin St.
Kasin. Pranas Puidokas, 38 St. Jacob St.
monas, A. Cieminis, St. Ilgūnas, Br. Krokys, H. Žemelis,
Vald. narys Albinas Apanavičius, 44 Barons St.
Programos vedėjai: D. Podelytė, P. Armonas, A. Cie-
minis, St. Ilgūnas, Br. Krokys, H. Žemelis, V. Žmuidzinas.

Toronto, Ont., Canada

Tėvynės Prisiminimai
CHUM - 1050 banga - Toronto, Ont., Canada
Šeštadieniais nuo 3 val. iki 4:15 po pietų
Programos vedėjas J. R. Simanavičius, 77 Salem Ave.,
Toronto, Ont., Telefonas OL - 1274

Washington, DC

VOICE OF AMERICA — AMERIKOS BALSAS
Washington, D. C.

Kas dieną pusės valandos programa Lietuvos laiku
girdima 19 val. 30 minučių trumposiomis
11, 13, 16, 19 ir 25 mtr. bangomis.
New Yorko laiku — 11,30 val., Melbourn — 2,30 ryto,
Buenos Aires — 1,30 p. p.
Programa kartojama
vidurnaktį — 24 val. — 31 ir 49 mtr. bangomis;
rytą — 6 val. 45 min. — 19, 25 ir 31 mtr. bangomis.
15 val. — 11, 13, 16 ir 19 mtr. bangomis.
N. Y. — 11,15 vakare, Melb. — 2,15 p.p., Buenos Aires
— 1,15 val. naktį.
N. Y. 7 val. ryto, Melb. 10 val. vak. B. A. 9 val. ryto.

Europa

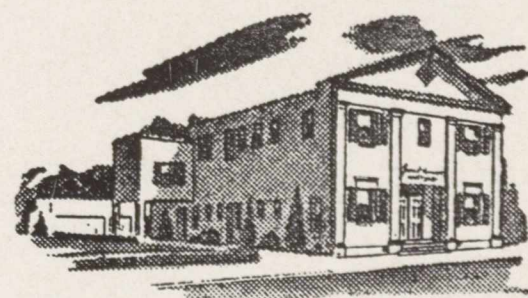
Kasdien pusės valandos programa
21 valandą — 16, 19 ir 25 mtr. bangomis.

Programa kartojama 3 kartus:
24 val. 45 min. 19, 25 ir 41 metro bangomis;
N. Y. 4,15 val. pp., Melb. 7,15 val. ryto, B. A. 6,15 pp.
6 val. 45 min. ryto 19, 25 ir 31 m. bangomis;
N. Y. 10,45 val. vak. Melb. 1,45 val. pp., B. A. 12,45 n.
ir 15 val. 30 min. 19, 25 ir 31 metro bangomis.
N. Y. 7,30 val. ryto, Melb. 10,30 val. vak., B. A. 9,30 r.

Waterbury, Conn.

"Lithuanian Memories"
Waterbury - WWCO - 1240 kilocycles
Saturdays — 6:30 to 7:30 P. M.
Director Mrs. J. Colney
148 Grand St., Waterbury 5, Conn.

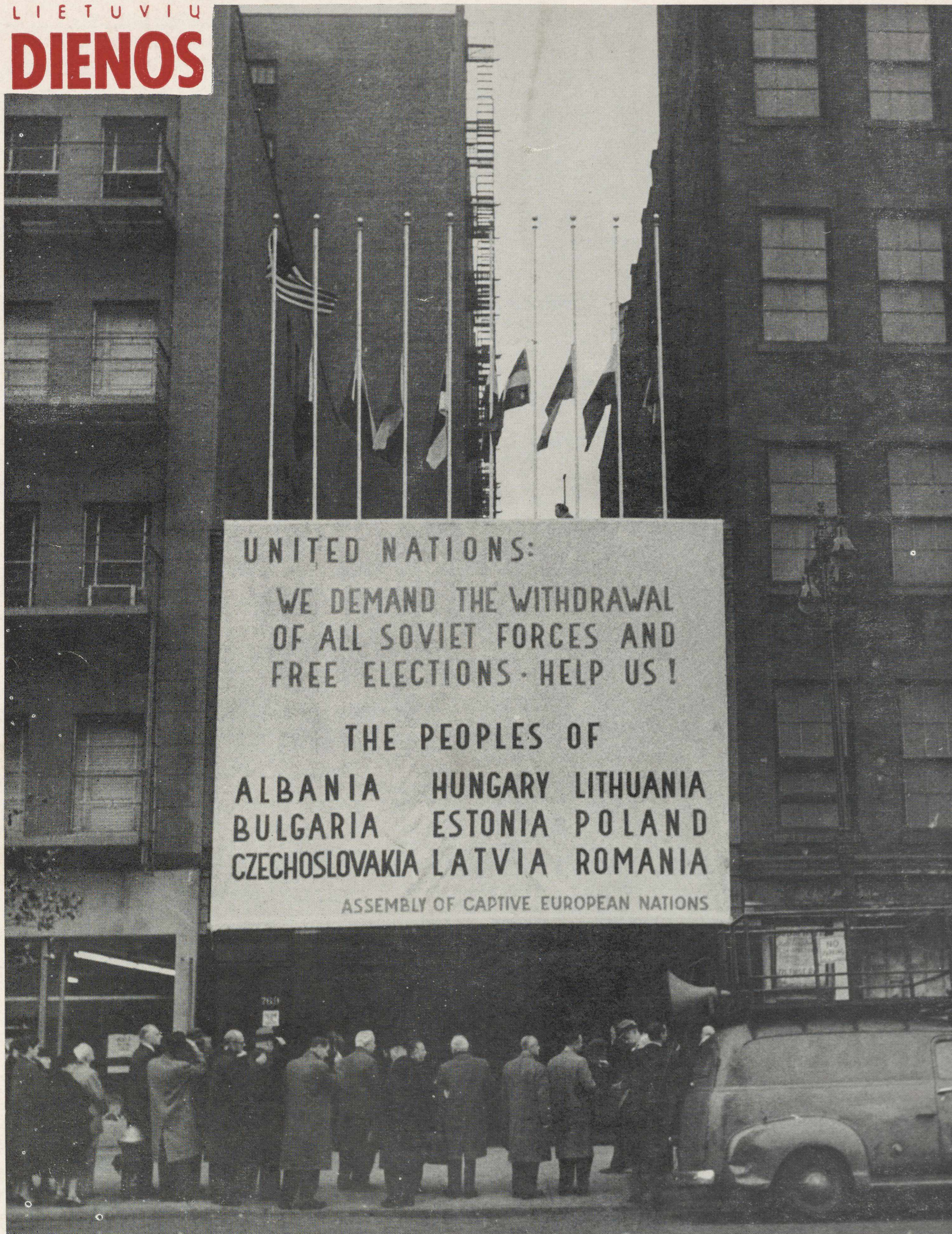
Lietuviams patarnauja jau 25 metus

JONES & HAMROCK MORTUARY

731 W. WASHINGTON BLVD LOS ANGELES 18

NEW TELEPHONE NUMBER
Richmond 9-6091

CAPTIVE EUROPEAN NATIONS PLEAD FOR ASSISTANCE